

NÅR IDRÆT BLIVER TIL ALVOR

EVALUERING AF DIF SOLDATERPROJEKT

Kasper Lund Kirkegaard & Michael Fester

Oktober, 2013

**BEVÆGER
DANMARK**

Titel

Når idræt bliver til alvor - evaluering af DIF Soldaterprojekt

Hovedforfatter

Kasper Lund Kirkegaard

Øvrige bidragsydere

Michael Fester & Styregruppen for DIF Soldaterprojekt

Print

Grafisk Service
Asterion Denmark A/S
Idrættens hus.
Brøndby Stadion 20

Udgave

1. Udgave, Brøndby, oktober, 2013

ISBN

978-87-91705-16-8

Udgiver

Danmarks Idrætsforbund
DIF Udvikling, Team Analyse
Brøndby Stadion 20
2605 Brøndby

T: +45 43 26 26 26

E-mail: dif@dif.dk

E: dif@dif.dk

W: www.dif.dk

Gengivelse af denne rapport er kun tilladt med tydelig kildehenvisning

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING	4
2. EVALUERING AF DIF SOLDATERPROJEKT	7
3. DIF SOLDATERPROJEKT OG DE SKIFTENDE MÅLSÆTNINGER	8
4. METODE, SPØRGESKEMA OG FREMGANGSMÅDE	13
4.1 Spørgeskemaets udformning.....	13
5. TEMA 1: SOLDATERNES IDRÆTSDELTAGELSE	17
5.1 Delkonklusion på tema 1.....	29
6. TEMA 2: GENEREL TILFREDSHED MED PROJEKTETS AKTIVITETER	33
6.1 Delkonklusion på tema 2.....	44
7. TEMA 3: SOLDATERNES HOLDNINGER TIL MEDIERNES INTERESSE	47
7.1 Delkonklusion på tema 3.....	50
8. TEMA 4: MÅLINGER PÅ PROJEKTDELTAGELSENS BETYDNING	51
8.1 Delkonklusion på tema 4.....	55
9. TEMA 5: TILFREDSHEDSMÅLINGER	58
9.1 Delkonklusion på tema 5.....	61
10. KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	64
10.1 Perspektivering.....	65
LITTERATURLISTE	71

1. INDLEDNING

DIF Soldaterprojektet blev formelt set besluttet på et bestyrelsesmøde i DIF, der fandt sted d. 7. december 2010. Udviklingsprojektet forløber i perioden fra april 2011 med udløb 31. december 2013.

DIF's bestyrelse bevilgede i 2011 i alt 1,8 millioner kroner til projektet og påtog sig dermed et medansvar for at hjælpe de soldater, der har betalt en høj pris for udsendelse i internationale militære missioner for nationen (DIF Sekretariat, 2010).

Projektet, der udvikler idrætsstilbud til hjemkomne og -sendte fysisk skadede soldater, finder sted i et tværgående samarbejde mellem Danmarks Idrætsforbund (DIF), Dansk Militært Idrætsforbund (DMI) og Dansk Handicap Idræts-Forbund (DHIF). DMI og DHIF delte resten af udgifterne til det i alt 2,5 millioner kroner dyre udviklingsprojekt.¹

Efter DIF's bestyrelses beslutning blev der nedsat en styregruppe, der i projektperioden har været hovedansvarlig for projektets overordnede styring, herunder den løbende tilpasning af målsætningerne, aktivitetstilpasningen af projektets indhold samt projektets økonomistyring.

Styregruppen blev sammensat af centralt placerede personer fra følgende organisationer:

- Dansk Militært Idrætsforbund v. Formand Erik Darre² og Generalsekretær Kent Ravn.
- Dansk Handicap Idræts-Forbund v. Direktør Niels Christiansen, Elitechef Michael Møllgaard Nielsen, Idrætskonsulent Rune Oland Larsen og Kommunikationskonsulent Marie Christine Tanggaard.
- Danmarks Idrætsforbund v. Udviklingschef Morten Mølholm Hansen, Konsulent Lars Hestbech og Konsulent Søren Gøtzsche.

Det er første gang DMI, DHIF og DIF indgår i et udviklingsprojekt sammen, der sigter på at etablere en række idrætsaktiviteter for hjemvendte fysisk skadede soldater. Udviklingsprojektet sigtede mod soldater, der har en eller flere af følgende fysiske skader:

- Amputationer
- Rygmarvsskader
- Nedsat balance/bevægelighed
- Hjerneskade
- Synshandicap

(Dansk Militært Idrætsforbund, Dansk Handicap Idræts-Forbund & Danmarks Idrætsforbund, 2011)

Selv om udviklingsprojektet på denne baggrund er banebrydende for idrættens bestræbelser på at rumme, håndtere og udvikle relevante idrætsaktiviteter til en brugergruppe bestående af fysisk skadede, hjemvendte soldater, er DIF Soldaterprojekt set i et større perspektiv dog kun ét ud af en længere række initiativer, der støtter op om samme målgruppe. I denne forstand er projektet helt overordnet DIF-idrættens bidrag til at udvise et socialt og samfundsmæssigt medansvar.

¹ I dette beløb ligger også et andet mindre sideløbende udviklingsprojekt målrettet udviklingshæmmede (ikke soldater). Det har ikke været muligt at udskille beløbende til DIF Soldaterprojekt fra det samlede budget, men DIF Soldaterprojekt udgør langt størstedelen af det samlede beløb på 2,5 mio. kr.

² Nu forhenværende formand.

**I DENNE FORSTAND ER
PROJEKTET HELT
OVERORDNET DIF-
IDRÆTTENS BIDRAG
TIL AT UDVISE ET
SOCIALT OG
SAMFUNDSMÆSSIGT
MEDANSVAR**

Sportscamp på Playitas, december 2011.

Den fysisk skadede soldat, Martin Aaholm (tv.), bliver coachet af Daniel Wagner (th.), der vandt bronze i længdespring ved De Paralympiske Lege i London, 2012. Bag ved Martin løber der en hjælper, hvilket forklarer de to skygger.

Foto: Brian Mouridsen

2. EVALUERING AF DIF SOLDATERPROJEKT

I modsætning til flertallet af udviklingsprojekter, som er blevet oprettet og medfinansieret af DIF, har der fra DIF Soldaterprojekts side været en stor interesse for at få foretaget en anden type evaluering af DIF Soldaterprojekt. Dette skyldes i høj grad de mere kvalitative målsætninger, som adskiller dette projekt fra andre udviklingsprojekter. Dertil kommer det faktum, at der i dette projekt arbejdes med en ny og relativ sårbar deltagergruppe, der ikke tidligere har været i fokus for DIF's generelle udviklingsarbejde.

Evalueringen af DIF Soldaterprojekt adskiller sig også fra andre ved, at der som følge af den frivillige projektdeltagelse ikke på forhånd er tale om en fast defineret population, som alle har gennemgået mere eller mindre samme forløb. Dels har deltagerne kunne hoppe ind og ud af de enkelte projektaktiviteter, så projektaktiviteterne har været selvvalgte og individuelt defineret. Dels har udviklingsprojektet fortsat været udsat for, at der fra tid til anden blev fløjet sårede soldater hjem, som kandiderede til projektdeltagelse. Der er derfor heller ikke et fast defineret starttidspunkt for en del af projektdeltagerne. Deltagerne har således ikke gennemgået det samme projektførløb, hvilket besværliggør en måling af projektets indhold, betydning og effekt.

Som løsning på de evalueringsmæssige udfordringer blev der inden spørgeskemaernes udsendelse udarbejdet en kategorisering af populationen, hvor soldaterne blev inddelt i tre aktivitetsprofiler – hhv. en 'aktiv', 'delvist aktiv' og 'ikke aktiv' profil. Aktivitetsprofilerne medvirker til at sikre, at svarene fra de respektive profiler kan sammenlignes på tværs således, at de, der har indgået i projektet i forskelligt omfang, kan adskilles fra hinanden.

Projektets styregruppe har dertil besluttet, at evalueringen primært skulle gennemføres som en spørgeskemaundersøgelse blandt de i alt 53 fysisk skadede soldater, som pt. udgør projektets samlede population (juli 2013).³ Ud over fokus på indholdet besluttede styregruppen også, at evalueringen overordnet set skulle bæres frem af to primære interesser:

1. At styrke DIF's generelle viden om og erfaringer med projektindsatser på lignende områder.
2. At skabe positiv omtale og anerkendelse af udviklingsprojektet (isoleret set) og idrættens sociale kvaliteter i omverdenen (generelt set).
(Styregruppen, 2013)

Nedenstående evaluering ser således i første omgang på punkt 1, hvor der er fokus på projektledelse og udarbejdelse af projektbeskrivelser, mens punkt 2 udgør hovedparten af den resterende evaluering, hvor der er fokus på resultaterne fra den gennemførte spørgeskemaundersøgelse.

³ Oprindeligt var der også interesse for at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse blandt projektdeltagernes pårørende, men denne undersøgelse lod sig ikke gøre som følge af manglende opbakning blandt soldaterne, hvilket konkret kom til udtryk i et for lavt antal respondenter til at kunne drage nogle valide konklusioner.

3. DIF SOLDATERPROJEKT OG DE SKIFTENDE MÅLSÆTNINGER

Dette afsnit omhandler intentionen om at styrke DIF's generelle viden om og erfaringer med projektindsatser på lignende områder.

Der er fokus på en analyse af, hvordan DIF Soldaterprojekt adskiller sig fra øvrige udviklingsprojekter. Dertil ser afsnittet nærmere på, hvordan DIF og samarbejdspartere bedre kan håndtere de udfordringer, som man støder på i arbejdet med en målgruppe, som man ikke har de store erfaringer med fra tidligere projektforbøb.

DIF Soldaterprojekt adskiller sig på en række punkter fra flertallet af DIF's andre udviklingsprojekter. Hvor de fleste andre projekter generelt sigter på at organisere flere foreninger og medlemmer, hvilket blandt andet søges realiseret via udvikling og udbredelse af en række sundhedsorienterede spil- og motionskoncepter, er DIF Soldaterprojekt kendetegnet ved at rumme en længere række kvalitative målsætninger, der ikke kan opgøres ved objektive effekt- og resultatmålinger.

Oprindeligt blev de officielle og prædefinerede succeskriterier i projektbeskrivelsen dog formuleret med forestillingen om, at også dette projekt kunne måles ud fra en række objektive kriterier - således:

- "I projektperioden etableres der et netværk af klubaktiviteter med deltagelse af minimum 50 % soldater med erhvervede varige fysiske skader i de 'daglige idrætsaktiviteter'.
 - Inden for projektperioden deltager mindst 20 % af deltagerne i DHIF's konkurrencer og stævneaktiviteter.
 - I projektperioden vil der blive etableret et yderligere samarbejde med mindst ét af Danmarks Idrætsforbunds specialforbund.
 - At der skabes en målbar forøgelse af synlighed og politisk bevidsthed om projektet."
- (Dansk Militært Idrætsforbund et al., 2011)

Supplerende til dette var der også i projektets opstart overvejelser om at formulere en række målsætninger vedrørende medie håndtering, hvor mulighederne for at følge en række soldater var tæt på at blive realiseret. Dertil var der også overvejelser om, der var en række af deltagerne, der kunne deltage i de Paralympiske Lege. Begge disse elementer blev dog ikke formuleret som deciderede målsætninger.

Det blev dog hurtigt klart for både styregruppen og den nyansatte projektleder, idrætskonsulent Rune Oland Larsen, at de stod over for en vanskelig opgave i relation til indfrielse af målsætningerne. Samtidig kom det som noget af en overraskelse for styregruppen, at de konkrete soldater ikke var på landets kaserner, men derimod sad i deres private hjem, hvorfor selve rekrutteringsprocessen blev noget mere kompleks end forestillet. På denne baggrund besluttede projektlederen at rejse rundt i landet og besøge de pågældende soldater på deres privatadresser.

Mødet med soldaterne gjorde det tydeligt, at de fysisk skadede soldater udgjorde en så ny, broget, sårbar og sammensat deltagereskare, at projektbeskrivelsens prædefinerede succeskriterier virkede for snævert formuleret og irrelevante. Projektet viste sig nemlig at rumme en række andre potentialer og udfordringer, der ikke var indfanget i projektbeskrivelsens intentioner.

Projektdeltagerne udgjorde samtidig en kompleks sammensætning, der resulterede i, at de oprindelige målsætninger løbende blev taget op til diskussion på de afholdte styregruppemøder. Således lyder det i beslutningsreferatet fra et andet styregruppemøde afholdt d. 24. oktober i 2011, at det blandt andet var "... *problematisk at nå kontakt med 50 % af soldaterne af forskellige årsager*" (Styregruppen, 2011). I forklaringen bag dette ligger blandt andet, at det var en stor udfordring at komme i kontakt med et stort antal soldater, hvoraf flere enten ikke ønskede eller ikke havde overskud til at have kontakt til omverdenen. Flere af soldaternes livsvilkår og -situationer var karakteriseret ved komplekse problemstillinger, som et

idrætsorienteret udviklingsprojekt ikke umiddelbart evnede at rumme. Andre soldater havde dog et stort behov for at være blandt ligesindede, hvilket resulterede i et nyt perspektiv på udviklingsprojektets muligheder for at bidrage til soldaternes liv via netværksdannelse og socialt idrætsligt samvær. Som følge heraf besluttede styregruppen, at der var behov for at nuancere projektbeskrivelsens oprindelige fokus.

I praksis må man konstatere, at den nyansatte projektleder, Rune Oland Larsen, hurtigt opbyggede et tæt og tillidsfuldt forhold til en større gruppe af soldaterne. Dette lykkedes via en stor indsats, hvor han personligt opsøgte de potentielle projektdeltagere ved at køre rundt i landet for at komme dem i møde, og for at høre dem om deres lyst og muligheder for at deltage i projektet. Via de personlige møder opbyggede projektlederen gradvist et stort kendskab til den enkelte soldats respektive livsvilkår og -situation.

De personlige møder og samtaler soldaterne og projektlederen imellem resulterede også i en gradvis tillidsopbygning, hvor en del af soldaterne langsomt åbnede sig og begyndte at sætte ord på de problemstillinger, som de oplevede som hjemvendte soldater med handicap. Det tillidvækkende arbejde krævede et omfattende personligt engagement, hvor projektlederen investerede sin egen person og tid i at opbygge disse relationer, som skulle vise sig at være en forudsætning for, at projektdeltagernes personligheder kunne udvikle sig i en positiv retning via projektdeltagelsen.

De tætte sociale relationer mellem projektlederen og projektdeltagerne medførte også, at udviklingsprojektet må betegnes som en sårbar størrelse, da projektlederen på en lang række fronter spiller den helt afgørende koordinerende rolle, og ikke uden videre kan erstattes. Dette forhold blev understreget af projektlederen selv i et interview, hvor han fik lejlighed til at sætte ord på projektets intentioner og sin egen rolle i det:

“Projektet er skabt på personlige tillidsrelationer, og tillid tager tid. Jeg var ikke nået lige så langt, hvis jeg ikke havde involveret mig selv og min egen person så meget i det. Soldaterne stoler på, at de kan stole på mig, og at de kan ringe til mig stort set døgnet rundt. På den måde handler projektet meget om at få etableret nogle nye, stabile, sociale relationer. Projektet er på den måde skrøbeligt, fordi det er bygget op om min person.” (Interview med projektleder Rune Oland Larsen).

På dette grundlag må man konstatere, at prisen for det store personlige engagement fra projektlederens side er, at projektet bevæger sig ind i en situation, hvor de personlige tillidsrelationer udgør det helt centrale og bærende element, som får projektets aktiviteter og indhold til at spille sammen. Projektlederen er på denne måde det centrale bindeled, som større dele af udviklingsprojektet afhænger af. I omtalen og beskrivelsen af sin egen arbejdsfunktion kom projektlederen i interviewet også ind på de varierende og forskellige arbejdsopgaver, som han har udført undervejs:

“Jeg er en blæksprutte. Jeg kommunikerer. Jeg er praktisk planlægger af alle de aktiviteter, vi har været igennem. Jeg er personlig træner for soldaterne, og jeg er idrætsinstruktør. Så jeg er meget ham, der er over det hele i deres idrætsverden. Men i bund og grund er jeg soldaternes mentor. Så på den måde har jeg i denne jobfunktion en række meget forskellige arbejdsopgaver. Jeg gør jo alle tingene og er alle rollerne på samme tid” (Interview med projektleder Rune Oland Larsen).

Det er også via dette tillidsbaserede møde mellem projektlederen og de potentielle projektdeltagere, at projektlederen gradvist bliver opmærksom på, at udviklingsprojektets prædefinerede fokus og målsætninger ikke harmonerede med soldaternes konkrete behov og ønsker, hvilket styregruppen løbende blev gjort opmærksom på. Projektbeskrivelsens formuleringer blev som følge heraf løbende omprioriteret, tilpasset og ændret. Dette resulterede i, at styregruppen på et møde d. 11. marts 2013 lod de oprindelige målsætninger og succeskriterier erstatte med en række nye formuleringer, som mere præcist indrammede og beskrev udviklingsprojektets hidtidige erfaringer, potentialer, målsætninger og succeskriterier. Således lyder de nye formuleringer:

”Projektets aktiviteter og indhold sigter mod følgende målsætninger:

- At få fysisk skadede soldater til at genoptage og fortsætte med et aktivt idrætsliv efter endt genoptræning.
- At etablere organiserede idrætsaktiviteter, som alle kan deltage i uanset den fysiske skade og handicappets omfang.
- At dyrke specialiseret konkurrencebetonet sport på højt nationalt og internationalt niveau på lige fod med andre handicappede idrætsudøvere.
- At udøve idræt sammen med andre handicappede idrætsudøvere med formålet at øge kendskab til egen livssituation og -betingelse.
- At få fælles idrætsoplevelser, der skaber glæde og godt humør blandt deltagerne, og som medvirker til at knytte de skadede soldater i tætte tillidsbårne relationer.
- At etablere rum for erhvervelsen af nye sociale kompetencer, som medvirker til at forbedre soldaternes muligheder for at finde en ny mening med deres tilværelse efter endt soldaterkarriere således, at de bedre kan begå sig uden for Forsvarets rammer.
- At organisere idrætsbetonede og socialt betonede aktiviteter således, at fysisk skadede soldater efter hjemkomst får tilbud om at indgå i et fællesskab med andre, der er eller har været i samme situation.
- At udvikle et tæt samarbejde med andre parter, der har interesse i at udvikle og vedligeholde en strømlinet organisering og håndtering af hjemsendte fysisk skadede soldater således, at de efter hjemkomst kan gennemgå et så systematiseret og standardiseret rehabiliteringsforløb som muligt”.

(Styregruppen, 2013)

Det er tydeligt, at de nyformulerede målsætninger peger i nye retninger end de præformulerede målsætninger i den oprindelige projektbeskrivelse.

Udefra set har DIF Soldaterprojekt dog fra starten rummet overordnede kvalitative dimensioner, der iscenesætter intentionen om at leve op til 'idrættens sociale og samfundsmæssige ansvar' samt 'anerkendelse af idrættens positive bidrag til personlige udviklingsprocesser'. Der har muligvis ikke været tilstrækkelig fokus på hvilke af projektets elementer, der skulle udgøre det for hhv. succeskriterier og målsætninger i den oprindelige projektbeskrivelse, hvilket tilsyneladende medførte et noget snævert syn på projektets potentialer og udfordringer. Projektleder Rune Oland beskriver det på denne måde:

”Der har været mange ting, som man i styregruppen ikke har været klar over ved projektstarten. Jeg tror ikke, at man var helt klart over, at de forskellige ting tog så lang tid med denne her gruppe. Det har så konkret resulteret i, at vi i styregruppen har været klar til løbende at ændre fokus for projektet og de målsætninger, som vi havde sat op” (Interview med projektleder Rune Oland Larsen).

Styregruppen har dog langt hen ad vejen vidst, at de ikke vidste ret meget om målgruppen, hvorfor der var en stor accept af, at man skulle navigere fleksibelt og tage nye erfaringer ind i det konkrete projektarbejde. De nye målsætninger bør på denne måde betragtes som en mere konkret erfaringsbaseret viden om hvilke forhold og potentialer, der har været på spil i dette udviklingsprojekt. Således indeholder de nye målsætninger en længere række kvalitative succeskriterier, der måske er svært målbare, men som mere præcist beskriver og baserer sig på de visioner, erfaringer og praktiske aktiviteter, som DIF Soldaterprojektet har gennemgået i de forløbne år.

Rent teoretisk kan man på baggrund af ovenstående argumentere for, at projektet har bevæget sig fra en snæver forståelse af målsætningerne med dertil hørende stramt fokus på kontraktopfyldelse og efterlevelse af objektive succeskriterier, til i højere grad at betragte målsætninger og succeskriterier som et erfaringsbaseret udviklingsredskab, der tager udgangspunkt i brugerinddragelsen i mødet med soldaternes behov, ønsker og evner (Dahler-Larsen, 2006, p. 206).

Den mere brugerorienterede projektstyring er en konsekvens af styregruppens løbende interne evaluering af udviklingsprojektet, hvor der er gjort nye erfaringer med udviklingsarbejde for de implicerede projektpartnere. Udefra set har udviklingen hen mod mere brugerinddragelse i succeskriterierne den styrke, at den kan dække for noget af den manglende viden, som har eksisteret mellem de fagprofessionelle og centralt placerede beslutningstagere, der i sin tid formulerede og vedtog udviklingsprojektet og den virkelighed, som projektdeltagerne og -lederen mødte (Andersen, 2006, p. 131).

På den anden side rummer udviklingen mod mere brugerinddragelse en risiko for, at det bliver de aktive projektdeltagere og projektlederen selv, der definerer hvilke succeskriterier, som projektindsatsen skal evalueres efter. Dette kan i givet fald udfordre hele den måde, som udviklingsprojekter formuleres og vedtages på, hvor projektets intentioner, målsætninger og succeskriterier skal formuleres løbende og ikke *før* et projekt politisk set vedtages og finansieres. Samtidig kan den løbende dokumentation undervejs i projektet formaliseres således, at projektleder og styregruppe sammen forpligter sig på at etablere et grundigt kendskab til målgruppen.

DIF Soldaterprojekt har som udviklingsprojekt været et dynamisk projekt, som i stor stil er udviklet undervejs, og hvor styregruppen har rettet projektets retning ind efter den viden, som der via projektlederen blev tilvejebragt. I det konkrete møde med soldaterne har projektlederen således tidligt i forløbet formidlet, at de oprindelige hensigter og succeskriterier ikke var realistiske eller relevante. Dette forklarede projektlederen på denne måde ved interviewet:

”Jeg tror, at noget af det, der adskiller sig mest fra andre projekter, det er projektgruppens sammensætning. Noget af det vi måtte indse var, at vi ikke kunne opstille helt så objektive målsætninger for dette projekt, som man måske forestillede sig fra starten. Derfor har vi og jeg måttet ændre vores syn på projektets udvikling ved at fokusere på den udvikling, der er sket undervejs. Det vigtigste har derfor været, at der var progression og nye elementer i de aktiviteter, som vi har været igennem.” (Interview med projektleder Rune Oland Larsen).

I nedenstående skitseres en model over denne langt mere fleksible form for projektstyring, hvor udviklingsarbejdet gennemgår en række læringsprocesser i tæt relation til de implicerede projektdeltagere.

Tabel 1: Udviklingsarbejdets læringsprocesser

Genstandsfelt	Værdier	Viden	Fremgangsmåde	Anvendelse
Genstandsfeltet er åbent over for projektdeltagernes viden og interesser således, at deltagerne selv er med til at formulere projektets aktiviteter og indhold.	Projektets værdier og visioner udvikles i praksis.	Viden er fortrinsvis frembragt via kvalitative metoder.	Fremgangsmåden med løbende medinddragelse af projektdeltageres interesser.	Anvendelse af den frembragte viden om projektstyring medvirker til at sikre en lærende organisation.
Derved opnås der medejerskab og opbakning.	Derved sikres et tæt samarbejde mellem projektledelse og projektdeltagere således, at projektet kan udvikles i fællesskab undervejs.	Derved sikres en større grad af tillidsfulde dialogformer mellem projektledelse og -deltagere.	Derved sikres en balance mellem centrale krav og decentrale behov.	Derved opbygges gradvist organisatoriske erfaringer med projektudvikling og -styring.

Inspiration til denne tabel er hentet fra: [Andersen, 2006, p. 132]

Der er derved tale om en 'nede-fra-op' tilgang til udviklingsprojektets indhold og forløb, som på flere punkter er anderledes end det, der blev formuleret i den oprindelige projektbeskrivelse.

Som opsamlende og generel kommentar må man i styregruppen og i DIF's besluttende og bevilgende organer generelt anerkende, at udviklingsprojekter målrettet en så ny og speciel målgruppe, som tilfældet har været i DIF Soldaterprojekt, forudsætter formuleringen af nogle mere kvalitative målsætninger. Projektet skal med andre ord omhandle kvalitet og udviklingspotentialerne i målgruppen frem for at opstille objektive og urealistiske målsætninger.

Projektmæssigt må man anerkende, at det kun giver begrænset mening at opsætte disse ambitiøse objektive målsætninger, når man ikke kender projektdeltagernes respektive profiler, målgruppens sammensætning eller deres ønsker og behov ret godt. Objektive målsætninger og succeskriterier synes på denne baggrund at være gode holdepunkter i både projektformuleringsfasen samt som beslutningstagernes sikkerhed for projektets ambitionsniveau. Men de nytter selvsagt ikke meget, hvis de ikke tager udgangspunkt i en kendt virkelighed, og som snart efter iværksættelse af projektperiodens første fase nedprioriteres med henvisning til projektdeltagernes særlige sammensætning og unikke behov.

Selv om flere kvalitative aspekter i projektbeskrivelsen kunne have forårsaget en anderledes politisk håndtering og beslutningstagen i projektet, som muligvis ville forudsætte en mere intensiv holdningsbearbejdelse før den formelle politiske tilslutning og godkendelse kunne finde sted, må dette være at foretrække frem for at det forberedende arbejde med projektbeskrivelsen op til projektvedtagelse er præget af et begrænset kendskab til praksis og projektdeltagernes profiler.

På den baggrund kan man opstille tre hovedregler, som kan medvirke til at sikre lignende fremtidige udviklingsprojekters opstart:

- 1)** Før et udviklingsprojekt målrettes nye eller særlige målgrupper, med hvilke man ingen erfaring har fra tidligere forløb, bør der etableres en konkret og mere praksisorienteret viden om målgruppens sammensætning og behov. Dette vil kunne synliggøre de særlige potentialer og udfordringer, som projektet rummer. Samtidig vil det medvirke positivt til en mere fokuseret opstart, hvor der går færre ressourcer til at lokalisere og bestemme hvilke forhold, aktiviteter og målsætninger, der er realistiske, relevante og centrale for udviklingsprojektet.
- 2)** Der bør etableres en konkret officiel hensigtserklæring i projektbeskrivelser og udviklingsprojekter, som efterlader et vist spillerum til omprioriteringer undervejs, så der løbende kan foretages justeringer som følge af nyopsamlet viden og nye erfaringer.
- 3)** En projektbeskrivelse bør udelukkende opstille objektive målsætninger såfremt, disse giver mening i projektets konkrete sammenhænge, herunder at de synes realistisk funderet i konkret, praksisbaseret viden om målgruppens karakteristika og projektets praktiske indhold.

I de kommende afsnit af evalueringen ses nærmere på den spørgeskemaundersøgelse, som blev gennemført blandt de hjemvendte soldater, hvoraf en stor andel deltog i DIF Soldaterprojekt.

4. METODE, SPØRGESKEMA OG FREMGANGSMÅDE

Dette afsnit beskriver kort den metode, som blev benyttet i forbindelse med iværksættelse og gennemførelse af evalueringens spørgeskemaundersøgelse.

Samtlige 54 projektdeltagere, som der eksisterede kontaktoplysninger på, blev ringet op to gange med opfordring om at deltage i et telefoninterview med udgangspunkt i spørgeskemaundersøgelsen. Flere af soldaterne var dog enten ikke til at få fat i eller vendte aldrig tilbage på henvendelserne. Andre ønskede ikke at deltage. Alt i alt resulterede rundringerne i 33 gennemførte besvarelser, hvilket er en yderst tilfredsstillende deltagelsesfrekvens, når målgruppen tages i betragtning. Hvor intet andet er anført i nedenstående tabeller og figurer, er det disse 33 respondenter, der er tale om.

13 af respondenterne kom fra den aktive aktivitetsprofil, som blev defineret ved deltagelse i de ugentlige CFI-træninger, der fandt sted på Svanemøllens Kaserne hver torsdag. Den aktive gruppe er således projektets 'kernegruppe'.

12 af respondenterne i spørgeskemaet kom fra aktivitetsprofilen 'delvist aktive', der har deltaget på én eller flere af de såkaldte 'Camps' og dertil hoppet til og fra projektets forskellige aktiviteter efter behov, mulighed og lyst.

Dertil kom 8 af respondenterne fra aktivitetsprofilen 'ikke aktive', som dækker over et mere eller mindre bevidst fravalg af projektets aktiviteter og tilbud, hvad enten dette skyldtes praktiske forhold, manglende mulighed for deltagelse eller manglende overskud til at deltage.

De 33 respondenter repræsenterer således de tre 'aktivitetsprofiler', som den kommende evaluering benytter som analytiske kategorier. I nedenstående afrapportering af respondenternes svar vil disse aktivitetsprofiler gå igen som det gennemgående sammenligningsgrundlag, når der er behov for at se på forskelle mellem aktive og mindre aktive projektdeltagere.

Blandt de soldater, som det ikke lykkedes at komme i kontakt med, var der tre fra den aktive profil, samt syv soldater fra hhv. den delvist og ikke-aktive gruppe. På baggrund af dette kan de konkluderes, at den aktive gruppe har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen i højere grad end de to andre har.

4.1 SPØRGESKEMAETS UDFORMNING

Rent spørgeteknisk blev spørgeskemaet inddelt i en række relevante temaer, der rummede målinger på en lang række parametre: Deltagernes generelle tilfredshed, projektets betydning for deltagerne samt deltagernes vurderinger af hvilke dele af projektforløbet, der havde været gode/mindre gode. Ud fra disse indledende overvejelser blev følgende temaer formuleret som de centrale evalueringsparametre:

Tema 1: Soldaternes idrætsdeltagelse, herunder målinger af deres idrætsvaner med fokus på idrættens placering i deres liv, deres idrætslige baggrund og erfaringer med idræt før ulykken indtraf. Dertil målinger på soldaternes perspektiver på og ønsker til et liv med eller uden idræt.

Tema 2: Generel tilfredshed med projektets aktiviteter, herunder fokus på om det er lykket et etablere idrætsaktiviteter, som alle, uanset fysisk handicap, har kunnet deltage i. Målinger på om idrætsaktiviteterne var alsidige nok og på det rette idrætsfaglige niveau.

Tema 3: Soldaternes holdninger til mediernes interesse for projektet, herunder målinger på soldaternes oplevelse af mediepresset og på soldaternes forståelse af mediernes rolle for projektets status.

Tema 4: Målinger på projektdeltagelsens betydning for soldaternes generelle liv, herunder målinger på omfanget af nyetablerede tillidsbårne sociale relationer mellem projektdeltagerne, erhvervelse af nye sociale kompetencer og soldaternes perspektiver på deres nye identitet samt deres syn på at kunne begå sig uden for Forsvarets rammer.

Tema 5: Tilfredshedsmålinger på hvilke forhold ved projektdeltagelsen, der har været gode/ mindre gode, herunder også målinger på soldaternes vurdering af, om soldaterprojektet bør fortsætte i fremtiden.

I de ovenstående temaer blev der formuleret et udkast til spørgeskemaet, som herefter blev rundsendt og senere godkendt af styregruppen for DIF Soldaterprojekt.

Nedenfor gennemgås spørgeskemaets temaer og de tilknyttede resultater et for et. Som tidligere skrevet vil der i en række tilfælde være en sammenligning på tværs af de tre aktivitetsprofiler med henblik på at lokalisere forskelle og ligheder mellem de tre gruppers besvarelser.

**DE 33 RESPONDENTER
REPRÆSENTERER
SÅLEDES DE TRE
'AKTIVITETSPROFILER'
SOM EVALUERING
BENYTTER SOM
ANALYTISKE
KATEGORIER**

December 2011

I december 2011 fik DIF Soldaterprojekt overrakt 'IOC Trophy' af H. K. H. Kronprins Frederik for social ansvarlighed. Overrækkelsen fandt sted på Center for Idræt, der ligger på Svanemøllens Kaserne i København, hvor også de faste torsdagstræninger i DIF Soldaterprojekt har fundet sted. På billedet sætter Kronprins Frederik (yderst til højre) sig spontant ned til en snak med soldaterne efter at soldaterne har spillet rullebrætsbold. Fra venstre ses soldaterne Christian Richardson, Martin Aaholm (med ryggen til) og Jesper Aagaard Nielsen.

Foto: Carsten Lundager

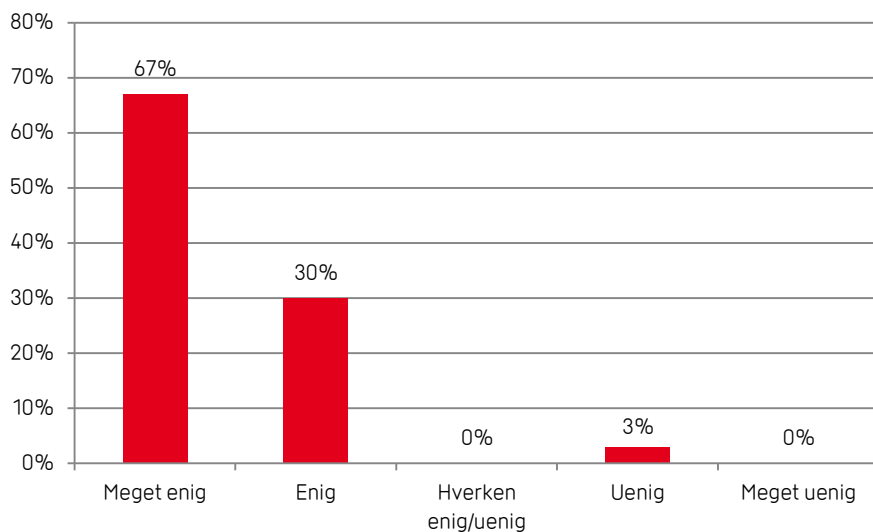
5. TEMA 1: SOLDATERNES IDRÆTSDELTAGELSE

Tema 1 omhandler målinger af soldaternes idrætsvaner med fokus på idrættens placering i deres liv, soldaternes idrætslige baggrund og deres erfaringer med idræt før ulykken indtraf. Dertil er der målinger på soldaternes perspektiver på og deres ønsker til et liv med eller uden idræt.

De første frekvenstabeller afrapporterer soldaternes erfaringer med idræt (motion og sport), før de blev udsendt.

Disse spørgsmål blev formuleret med henblik på at kunne tegne et 'før-og-nu-billede' af soldaternes idrætsdeltagelse for herved at kunne få et indblik i idrættens placering og betydning for soldaternes liv i dag. Spørgsmål, der relaterer sig til deres idrætslige profiler før skaden indtraf, er således sammenlignet med relevant nutidsmåling på soldaternes nuværende aktivitetsniveau. Det første spørgsmål omhandlede soldaternes vurdering af, hvor meget motion og sport betød i deres hverdag, før de blev udsendt.

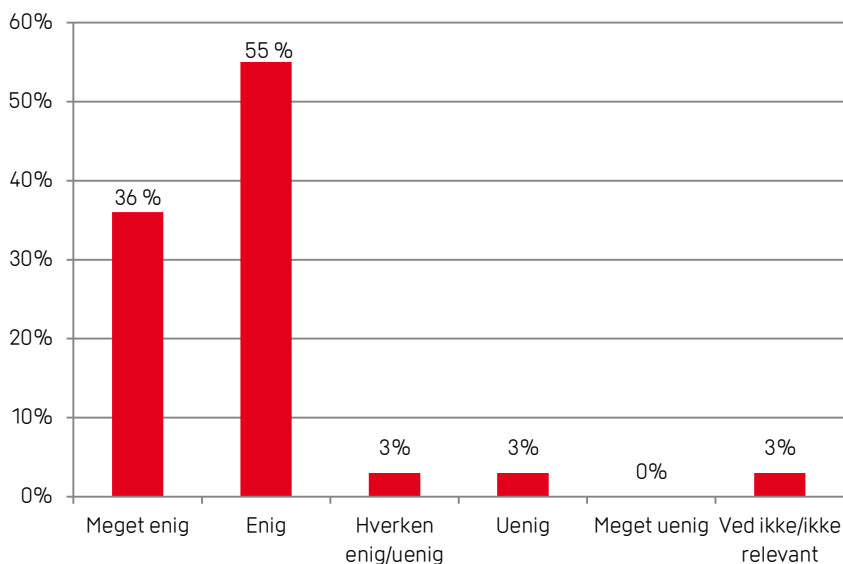
Figur 1: Hvor enig eller uenig er du i dette udsagn: 'Før jeg blev udsendt betød det at dyrke motion/sport meget i min hverdag.' Idrættens betydning før udsendelse

Ovenstående svarfordeling viser, at motion og sport for langt hovedparten af soldaterne har spillet en yderst central rolle i deres liv før udsendelsen fandt sted. Kun én respondent, svarende til 3 procent, svarer, at dette ikke var tilfældet.

I en sammenligning med idrættens nuværende placering i soldaternes liv ser man af nedenstående figur, at den meget høje 'før-score' nu er erstattet af en noget mindre central betydning.

Figur 2: Hvor enig eller uenig er du i dette udsagn: 'Motion/sport betyder meget i min hverdag.'

Selv om der i direkte sammenligning med den første måling er tale om en markant ændring, er der dog stadig tale om, at motion og sport samlet opnår en høj score i soldaternes nuværende hverdagsliv. Kun 9 pct. af respondenterne svarer forskelligt fra det store flertal og tilkendegiver, at de ikke er 'meget enige' eller 'enige' i udsagnet. I denne sammenhæng var det samtidig relevant at se nærmere på, om der eksisterede en sammenhæng mellem aktivitetsprofilerne og svarafgivelserne til ovenstående udsagn.

Tablet 2: Aktivitetsprofil og idrættens nuværende betydning

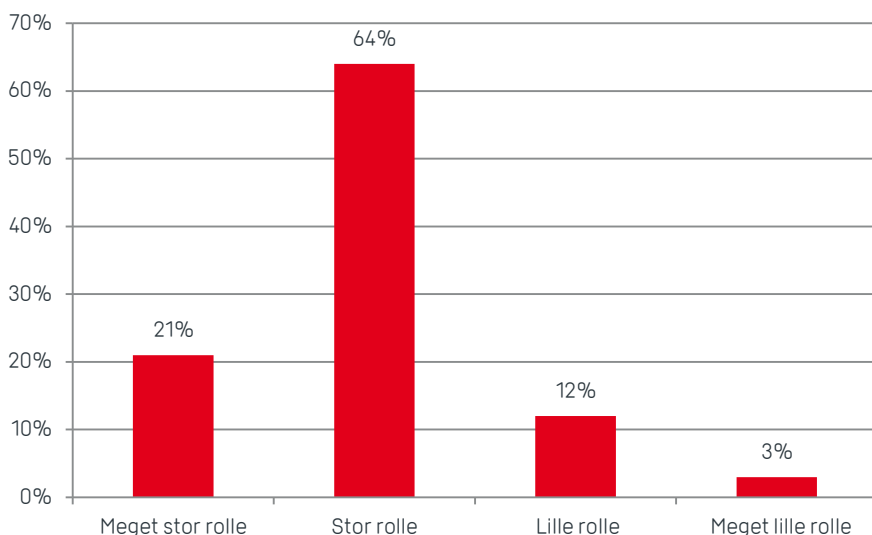
Motion/sport betyder meget i min hverdag							
Aktivitetsprofil	Meget enig	Enig	Hverken enig/uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke/ikke relevant	Total
Aktiv	46 %	54 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Delvist aktiv	33 %	58 %	0 %	8 %	0 %	0 %	100 %
Ikke aktiv	25 %	50 %	13 %	0 %	0 %	13 %	100 %
Total	36 %	55 %	3 %	3 %	0 %	3 %	100 %

Ovenstående krydstabel påviser, at den gruppe, der som følge af deres deltagelse i CFI-træning blev kategoriseret med aktivitetsprofilen 'aktiv', i højere grad end de andre aktivitetsprofiler giver udtryk for, at de er 'meget enige' i, at motion/sport betyder meget i deres hverdag.

De to andre aktivitetsprofiler understøtter dog også det generelle indtryk af, at idrætten stadig har en central placering i deres hverdagsliv, men opbakningen til udsagnet er knap så markant blandt de 'delvist aktive' og 'ikke aktive', som tilfældet er blandt de aktive projektdeltagere.

Når man herefter spørger ind til soldaternes vurderinger af, hvilke forventninger de har til idrætten i deres fremtidige liv, viser nedenstående svarfordeling sig.

Figur 3: 'Hvilken rolle tror du at idræts spiller i dig liv om 10 år?'

Det store flertal af soldaterne forventer således, at idræt også i fremtiden vil spille en 'meget stor' eller 'stor' rolle i deres liv, hvilket må karakteriseres som positivt.

Spørgsmålet, som opstår på denne baggrund, er, om DIF Soldaterprojekt har medvirket i positiv forstand, har stimuleret til disse forventninger om idrættens fremtidige rolle i soldaternes liv. Selv om der ikke er nogle sikre metoder, der kan påvise en direkte sammenhæng mellem projektdeltagelse og forventninger til fremtiden, afslører nedenstående tabel med fordelingen inden for de tre forskellige aktivitetsprofiler, at der er en række stærke sammenhænge mellem aktivitetsprofilerne og forventningerne til fremtiden.

Tabel 3: Aktivitetsprofil og fremtidsforventninger til idræt

Hvilken rolle tror du, at idræt spiller for dit liv om 10 år?					
Aktivitetsprofil	Meget stor rolle	Stor rolle	Lille rolle	Ingen rolle	Total
Aktiv	23 %	77 %	0 %	0 %	100 %
Delvist aktiv	33 %	50 %	17 %	0 %	100 %
Ikke aktiv	0 %	63 %	25 %	13 %	100 %
Total	21 %	64 %	12 %	3 %	100 %

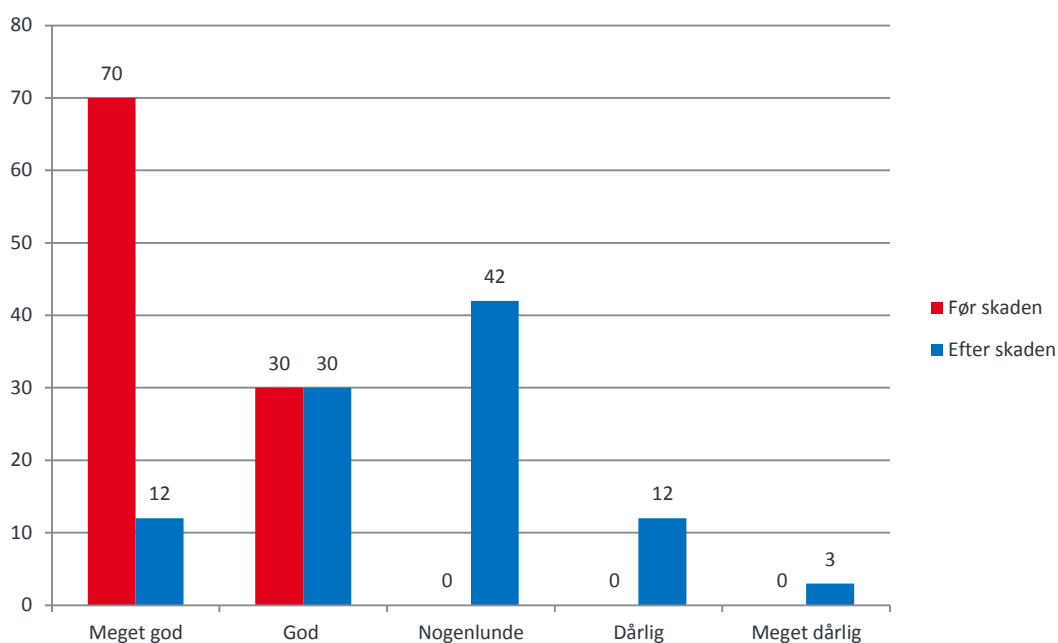
Også i denne sammenhæng er der statistiske sammenhænge mellem, hvor aktive deltagerne har været i DIF Soldaterprojekt og deres forventninger til idrættens placering i deres respektive liv om 10 år. Det bliver især synligt i forbindelse med aktivitetsprofilen 'ikke aktiv', der i markant lavere grad end de to andre profiler svarer, at de forventer, at idrætten spiller en 'meget stor rolle'.

Selv om det ikke kan bevises direkte, kan man med ovenstående tabel sandsynliggøre og argumentere for, at DIF Soldaterprojekt på denne måde har medvirket til at stimulere soldater med aktiv aktivitetsprofil i positiv retning. Det kan dog ikke udelukkes, at DIF Soldaterprojekt i forvejen har appelleret til dem, der har haft forventninger om et idrætsaktivt

liv, og at det er dette forhold, der afspejles i de respektive procentfordelinger. Dette forbehold gælder for så vidt i samtlige krydsninger med aktivitetsprofilerne, der således kan indikere en sammenhæng - men ikke bevise de bagvedliggende årsags-/virkningssammenhænge direkte.

Den næste figur afdækker respondenternes daværende og nuværende fysiske selvvaluerede helbredstilstand. Den selvvaluerede helbredstilstand er ofte benyttet som et relativt præcist udtryk for, hvilken generel sundhedsprofil en person bærer rundt på, og talrige videnskabelige studier har tidligere påvist, at disse selvvalueringer giver gode indikationer på sundhedstilstanden - dog især større populationer, hvor de respondenter, der gætter helt forkert til hver side af skalaen, opvejer hinanden. Om dette er tilfældet også med denne mindre soldaterpopulation, er ikke til at sige, hvorfor nedenstående selvvalueringer selvsagt må tages med visse forbehold.

Figur 4: 'Hvordan vil du vurdere din generelle helbredstilstand?' - fordelt på skadestidspunkt

Som ovenstående figur viser, har den generelle helbredstilstand fra før den militære udsendelse og til nu, efter skaden er indtruffet, forrykket sig ganske betragteligt.

Soldaterne havde således, efter deres egne vurderinger, udelukkende en 'meget god' eller 'god' helbredstilstand før militær udsendelse, hvilket måske ikke er så overraskende i sig selv, når man tænker på de fysiske krav, som soldater skal efterleve. Efter skaden er svarfordelingen forskudt til en mere normalfordelt selvvalueret helbredsprofil, der i direkte sammenligning med før-målingen er markant ringere.

Dog er der stadig 'kun' i alt 15 pct., der vurderer deres helbredstilstand til at være 'dårlig' eller 'meget dårlig'. Samlet set er der 42 pct., som stadig vurderer, at deres helbredstilstand er 'meget god' eller 'god'.

I nedenstående krydsning med aktivitetsprofilerne kan sammenhænge mellem aktivitetsprofilen og den nuværende helbredsbedømmelse efter skaden ses.

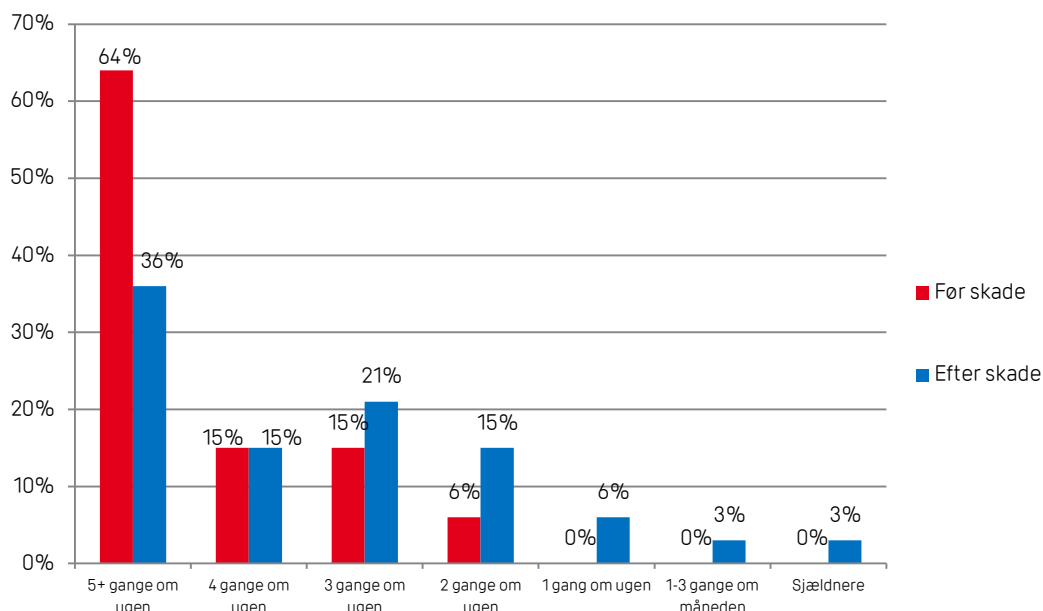
Tabel 4: Aktivitetsprofil og med helbredstilstand

Hvordan vil du i dag vurdere din generelle helbredstilstand?						
Aktivitetsprofil	Meget god	God	Nogenlunde	Dårlig	Meget dårlig	Total
Aktiv	8 %	23 %	62 %	0 %	8 %	100 %
Delvist aktiv	17 %	42 %	25 %	17 %	0 %	100 %
Ikke aktiv	13 %	25 %	38 %	25 %	0 %	100 %
Total	12 %	30 %	42 %	12 %	3 %	100 %

I dette tilfælde er der derimod ikke den store positive statistiske sammenhæng mellem, hvor aktive soldaterne har været i DIF soldaterprojekt og helbredsbedømmelsen. Faktisk viser det sig, at det er gruppen 'delvist aktiv', der samlet set vurderer deres nuværende helbredstilstand til at være bedre end de andre aktivitetsprofiler. DIF Soldaterprojekt har på denne måde sandsynligvis ikke spillet en afgørende rolle for soldaternes selvbedømte helbredstilstand.

I forlængelse heraf var det også relevant at se på udviklingen i det idrætslige aktivitetsniveau, hvor det må formodes, at det fysiske handicap har medført et fald i idrætsdeltagelsen. Derfor er der i nedenstående figur fokus på før og eftermålinger af soldaternes konkrete idrætslige aktivitetsniveau.

Figur 5: 'Kan du huske hvor ofte du normalt dyrkede motion/sport/fysisk træning før du blev udsendt?/ Sp: 'Hvor ofte dyrker du i dag motion/sport/fysisk træning?'

I relation til hyppigheden af idrætslige aktiviteter ses store forskelle på tiden før og efter det fysiske handicap indtraf. Før-målingerne indikerer således et endog meget højt idrætsligt aktivitetsniveau blandt soldaterne, hvilket med stor sandsynlighed kan forklares med obligatoriske daglige idrætslige aktiviteter som en naturlig del af soldatertilværelsen.

Efter-målingerne indikerer herimod et andet og mere spredt aktivitetsniveau, hvilket for en stor dels vedkommende må hænge sammen med den konkrete fysiske skade, der besværliggør eller direkte forhindrer en række idrætslige aktiviteter. Blandt andet er en del af soldaterne benamputeret så højt oppe, at de ikke kan løbetræne længere.

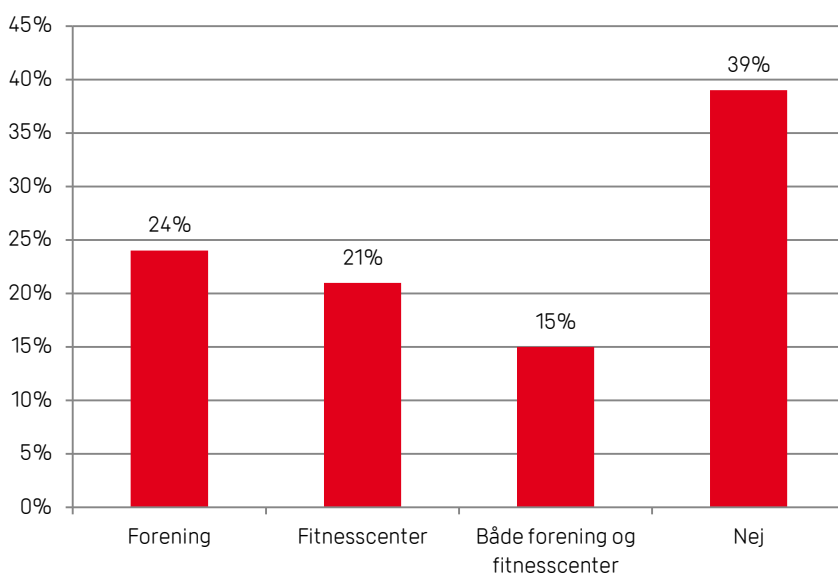
Dog ses der blandt de fysisk skadede soldater stadig en dominerende andel, der har formået at opretholde et ganske højt idrætsligt aktivitetsniveau med tre eller flere gange om ugen. I direkte sammenligning med den øvrige voksne befolkning (+15 år) må det siges at være ganske imponerende (Laub, 2013). I nedenstående ses tabel ses krydsningen mellem aktivitetsprofilerne og soldaternes vurderinger af idrættens betydning i deres hverdag.

Tabel 5: Aktivitetsprofil og med idrættens betydning i hverdagen

Motion/sport betyder meget i min hverdag							
Aktivitetsprofiler	Meget enig	Enig	Hverken enig/uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke/Ikke relevant	Total
Aktiv	46 %	54 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Delvist aktiv	33 %	58 %	0 %	8 %	0 %	0 %	100 %
Ikke aktiv	25 %	50 %	13 %	0 %	0 %	13 %	100 %
Total	36 %	55 %	3 %	3 %	0 %	3 %	100 %

Krydsningen afslører, at der kun er en lille sammenhæng mellem aktivitetsprofilerne og soldaternes vurdering af idrættens betydning i hverdagen. Således svarer de, der har deltaget aktivt i DIF Soldaterprojekt i lidt højere grad end de to andre aktivitetsprofiler, at idræt betyder meget for deres hverdag; men generelt er der så stor opbakning til udsagnet, at det er svært at argumentere for, at den lille forskel udelukkende skyldes projektdeltagelsen. I afdækningen af i hvilken organisatorisk kontekst den idrætslige aktivitet fandt sted før skaden indtraf, viser følgende fordeling sig.

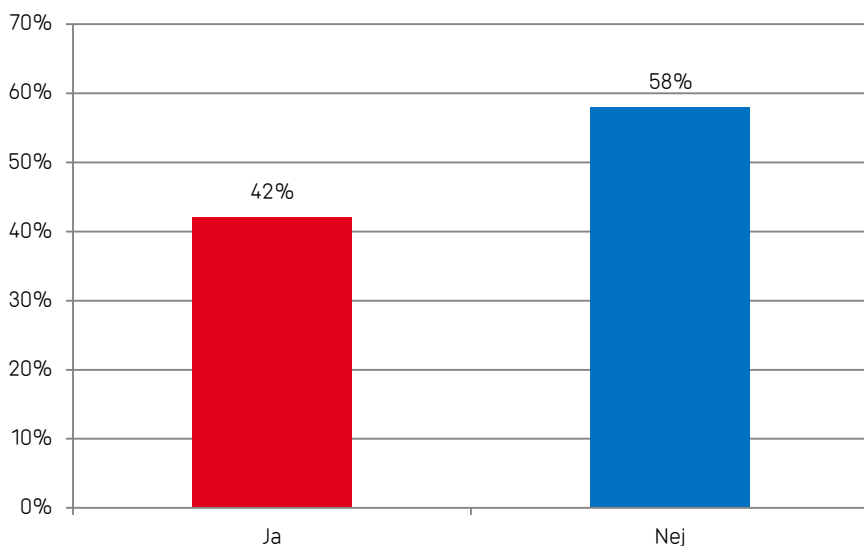
Figur 6: 'Var du medlem af en idrætsforening eller et fitnesscenter, før du blev udsendt?'

Flertallet af soldaterne har således enten været medlemmer i en forening eller et fitnesscenter – eller begge dele. En ikke ubetydelig andel på 39 pct. har, ifølge dem selv, fravalgt den foreningsorganiserede eller privatorganiserede idræt. De 39 pct. har dog formelt set også dyrket foreningsidræt i den forstand, at deres idrætsaktiviteter har fundet sted på en

kaserne og i en organisatorisk kontekst af Militæridrættens lokale idrætsforeninger, men denne organisatoriske tilknytning har tilsyneladende ikke været tydelig for soldaterne selv. Samtidig viser det sig dog i nedenstående figur, at en stor andel af soldaterne før udsendelse deltog i sportskonkurrencer uden for Forsvarets regi.

Figur 7: 'Deltog du i sportskonkurrencer, turneringer, og/eller stævner uden for Forsvarets regi, før du blev udsendt?'

Således har 42 pct. været sportsligt engageret i konkurrencelignende aktiviteter, hvilket vidner om en stor interesse for sportsaktiviteter blandt soldaterne. Blandt de 42 pct., der deltog i disse sportskonkurrencer, viser et supplerende spørgsmål, at halvdelen har været sportsaktiv på lokalt klubniveau, 43 pct. har været aktive på regionalt sportsligt niveau, mens en enkelt respondent, svarende til 7 pct., har været aktiv på nationalt landsholdsniveau. I en krydsning mellem de forrige spørgsmål vedr. idrættens organisering og deltagelse i sportens konkurrencer viser følgende fordeling sig.

Tabel 6: Krydsning af organiseringsform og konkurrencedeltagelse

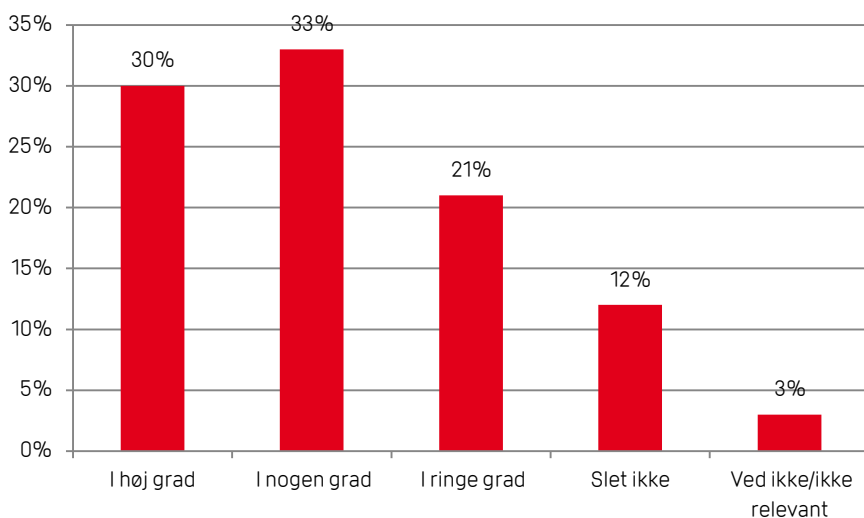
Deltog du i sportskonkurrencer, turneringer, og/eller stævner uden for Forsvarets regi, før du blev udsendt?			
Var du medlem af en idrætsforening eller et fitnesscenter, før du blev udsendt?	Ja	Nej	Total
Kun forening	43 %	11 %	24 %
Kun fitnesscenter	7 %	32 %	21 %
Både forening/fitnesscenter	29 %	5 %	15 %
Nej, ingen af delene	21 %	53 %	39 %
Total	100 %	100 %	100 %

Krydsningen afslører, at det især er dem, der har dyrket foreningsidræt samt idræt både i idrætsforening og et fitnesscenter, der har deltaget i konkurrencelignende aktiviteter. De, der svarede nej til den organiserede foreningsidræt samt de, der udelukkende var medlem i et fitnesscenter, er markant mindre engagerede i sportskonkurrencer og lignende.⁴ Ovenstående figurer og tabel viser tydeligt, at soldaterne generelt har haft et særdeles aktivt idrætsliv, før skaden indtraf. Flertallet af dem har således haft talrige ugentlige træningsaktiviteter, og en stor andel har endda haft overskud til at deltage i konkurrencelignende aktiviteter uden for Forsvarets rammer.

⁴ Sammenhængen mellem organiseringen og deltagelsen i sportskonkurrencer er statistisk signifikant.

Det var i tæt forbindelse hermed relevant at undersøge, hvordan soldaterne oplever deres muligheder for at deltage i idræt efter genoptræningen havde fundet sted. Dette omhandler de kommende figurer. I første omgang blev der i nedenstående spurgt ind til, i hvilken grad den fysiske skade i dag hæmmer soldatens mulighed for at dyrke idræt.

Figur 8: 'I hvor høj grad vil du mene, at din skade hæmmer din mulighed for at dyrke idræt?'

Svarene tyder på, at den fysiske skade for et stort flertal af soldaterne opleves som hæmmende for deres muligheder for at deltage i idræt. På trods af dette svarede næsten halvdelen af soldaterne, 48 pct., i et efterfølgende spørgsmål, at de efter skaden har deltaget i sportslige konkurrencer. En krydsning mellem ovenstående spørgsmål vedr. i hvor høj grad skaden hæmmer den idrætslige aktivitet og, om soldaterne har deltaget i sportskonkurrencer eller lignende efter skaden, viser desuden tydelige sammenhænge, hvilket nedenstående krydstabel afslører.

Tabel 7: Muligheder for idræt krydset med deltagelse i konkurrencer

I hvor høj grad vil du mene, at din skade hæmmer din mulighed for at dyrke idræt?						
Har du efter din skade deltaget i konkurrencer, turneringer, stævner eller lignende?	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke/ikke relevant	Total
Ja	20 %	73 %	29 %	100 %	0 %	48 %
Nej	80 %	27 %	71 %	0 %	100 %	52 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Blandt dem, der svarer 'nej' til at have deltaget i sportskonkurrencer, er der hele 80 pct., der svarer, at skaden hæmmer deres muligheder for at dyrke idræt. Samtidig ser man, at samtlige soldater, der har svaret, at den fysiske skade 'slet ikke' hæmmer deres muligheder for at dyrke idræt, alle har deltaget/deltager i sportslige konkurrencer og lignende.

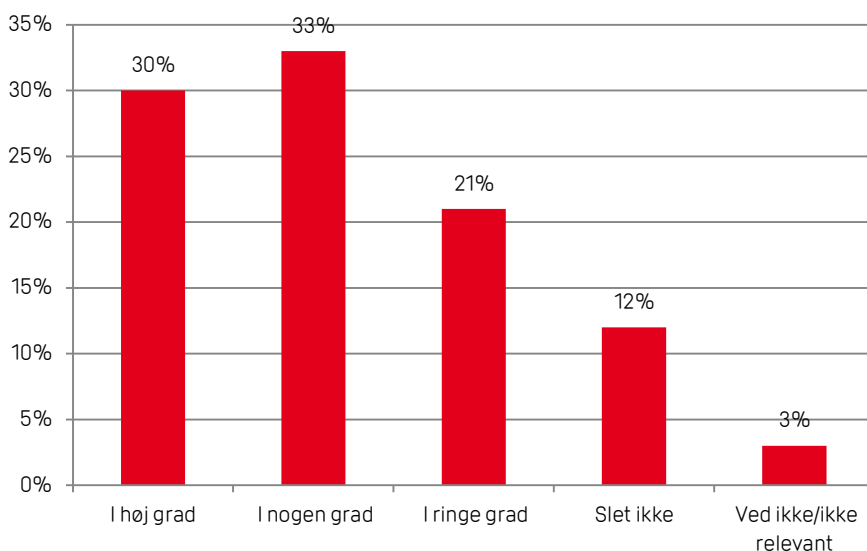
Det kan på denne baggrund fastslås, at der er stærke sammenhænge mellem soldatens oplevelse af skadens hæmmende betydning og den efterfølgende reelle deltagelse i sportslignende konkurrencebetonede idrætsaktiviteter. Sammenhængen gælder dog kun for de to yderpoler, som svarer, at skaden hhv. 'i høj grad' og 'slet ikke' hæmmer dem. Også i denne sammenhæng interessant at se lidt nærmere på, om aktivitetsprofilerne hænger sammen med soldaternes vurderinger af skadens hæmmende virkning eller ej. Disse sammenhænge fremgår af nedenstående krydstabel.

Tabel 8: Aktivitetsprofil og med mulighederne for at dyrke idræt

I hvor høj grad vil du mene, at din skade hæmmer din mulighed for at dyrke idræt?						
Aktivitetsprofil	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke/ikke relevant	Total
Aktiv	23 %	31 %	23 %	15 %	8 %	100 %
Delvist aktiv	17 %	50 %	25 %	8 %	0 %	100 %
Ikke aktiv	63 %	13 %	13 %	13 %	0 %	100 %
Total	30 %	33 %	21 %	12 %	3 %	100 %

Umiddelbart er der ikke de store statistiske forskelle blandt to af aktivitetsprofilerne 'aktiv' og 'delvist aktiv'. Faktisk er fordelingen blandt disse to grupper et udtryk for, at DIF Soldaterprojekt har formået at tiltrække vidt forskellige soldaterprofiler og både har appelleret til dem, der oplever at skaden er meget hæmmende og dem, der ikke mærker dette. Samtidig kan det også ses, at andelen på 63 pct. blandt dem, der vurderer, at de 'i høj grad' er hæmmet af deres skade, i markant højere grad end de andre profiler ikke har deltaget aktivt i DIF Soldaterprojekt. Dette kan muligvis også fungere som en del af forklaringen på deres manglende projektdeltagelse. DIF Soldaterprojekt har således ikke formået at appellere til denne gruppe i lige så høj grad som tilfældet er med de to andre.

Det er i tæt forbindelse hermed interessant at se nærmere på hvordan, soldaterne har reflekteret over deres nuværende deltagelse i idrætsaktiviteter, herunder hvordan de evner at håndtere dette i relation til deres tidligere erfaringer. Således blev soldaterne i nedenstående spørgsmål spurgt, om de via idrætsdeltagelsen blev mindet om, at deres fysiske formåen eventuelt var påvirket i negativ forstand af det fysiske handicap.

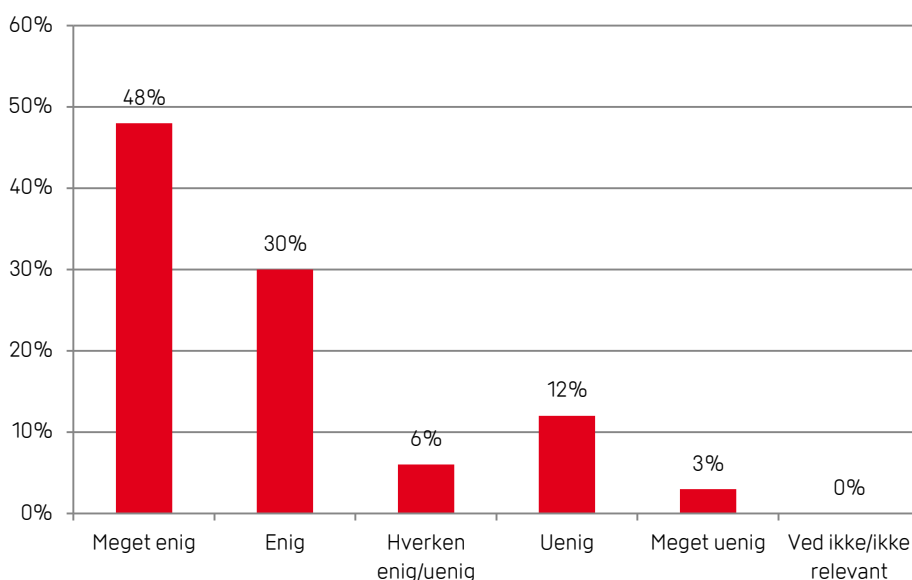
Figur 9: 'I hvor høj grad vil du mene, at din skade hæmmer din mulighed for at dyrke idræt?'

Svarfordelingen på ovenstående udsagn viser, at der tilsyneladende er to næsten lige store grupperinger internt i soldatergruppen. Hvor der sammenlagt er 45 pct. af respondenterne, der svarer 'meget enig' og 'enig' til udsagnet, er der modsat 42 pct., der tilkendegiver, at de er 'uenige' eller 'meget uenige' i udsagnet. Svarfordelingen tyder på, at der er tale om vidt forskellige oplevelser af det fysiske handicap blandt projektdeltagerne, men den afspejler sandsynligvis også, at soldaterne håndterer deres tanker om før-skadeperioden på forskellige måder.

Derfor kunne svarfordelingen også tyde på, at soldater, der har fået en skade for relativt nyligt, svarer anderledes end de soldater, der har haft flere år til at håndtere deres situation som fysisk handicappede. Denne sammenhæng mellem skadesårstal og håndtering og vurdering af skaden er dog ikke til stede, når man kigger nærmere efter. Årstallet for skaden har således i denne sammenhæng ikke nogen indflydelse på svarafgivelsen og på selve oplevelsen af forskellen mellem dengang og nu.

Når man spørger mere direkte ind til soldaternes evne til at håndtere idrætsdeltagelsen på, på trods af deres handicap, viser der sig dog en erkendelse af, at handicappet ikke er en hindring for at kunne deltage i og dyrke idræt. Således viser nedenstående figur, at langt de fleste soldater erklærer sig 'meget enige' eller 'enige' i udsagnet om at deltagelse i idræt først og fremmest er et bevis på, hvad de handicappede soldater kan.

Figur 10: Udsagn: 'Deltagelse i idrætsaktiviteter beviser over for mig selv, at jeg kan en masse, på trods af mit handicap'

Det sammenlagte flertal på 78 pct. svarer således, at de er 'meget enige' eller 'enige' i udsagnet, hvilket indikerer, at soldaterne via idrætsdeltagelsen også har opnået nye indsigter i, hvilke muligheder deres liv rummer - på trods af deres handicap.

På den måde kan idrætsdeltagelsen medvirke til at bryde nogle fysiske og mentale grænser, hvor soldaterne kommer ud på den anden side med et nyt perspektiv på sig selv og livets muligheder frem for begrænsninger.

Der er dog en lille, men ikke ubetydelig andel af soldaterne på sammenlagt 15 pct., som erklærer sig 'uenige' eller 'meget uenige' i udsagnet. Svarfordelingen tyder på, at der muligvis også her er tale om nogle bagvedliggende faktorer, der spiller ind på soldaternes svarafgivelse.

Således kunne man også her forestille sig, at en krydsning med skadesåret kunne sandsynliggøre og identificere, at årstallet for skadehændelsen havde direkte indflydelse på, om de nyligt skadede soldater svarer anderledes end de soldater, der har flere års livserfaringer med deres skade. Dette tyder en krydsning af de to spørgsmål dog ikke på. Så årstallet har, i lighed med krydsningen ovenfor, ikke nogen direkte indflydelse på om soldaternes vurderinger af, hvad de er i stand til på trods af deres handicap.

Derimod synes der at være en mere direkte sammenhæng mellem soldaternes respektive aktivitetsprofiler og deres svarafgivelse vedrørende spørgsmålet om idrætsdeltagelse på trods af handicapet. Denne sammenhæng fremgår af nedenstående tabel.

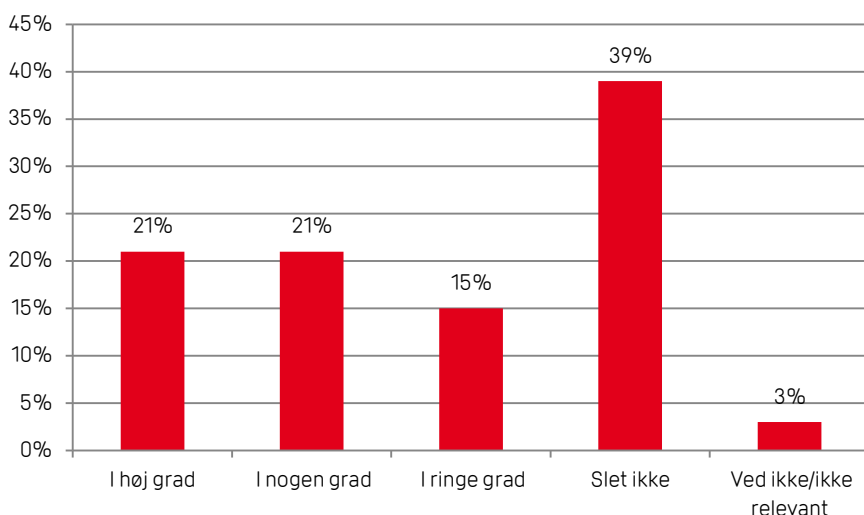
Tabel 9: Aktivitetsprofil og oplevelsen af handicap

Deltagelse i idrætsaktiviteter beviser over for mig selv, at jeg kan en masse, på trods af mit handicap						
Aktivitetsprofil	Meget enig	Enig	Hverken enig/uenig	Uenig	Meget uenig	Total
Aktiv	54 %	31 %	8 %	8 %	0 %	100 %
Delvist aktiv	58 %	42 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Ikke aktiv	25 %	13 %	13 %	38 %	13 %	100 %
Total	48 %	30 %	6 %	12 %	3 %	100 %

Således er der igen relativ stor overensstemmelse mellem den aktive og delvist aktive gruppe, mens de, der ikke har deltaget aktivt i DIF Soldaterprojektet i langt mere udpræget grad svarer 'uenig' og 'meget uenig' til spørgsmålet. Om dette er DIF Soldaterprojekts direkte fortjeneste er ikke til at sige, men det forhold kan omvendt bestemt heller ikke udelukkes.

Det kan desuden fastslås, at en stor andel på 42 pct. af soldaterne efter egen vurdering i 'høj' eller 'nogen' grad giver udtryk for, at deres valg af idrætsaktiviteter afhænger af de idrætsfaciliteter, som er i deres respektive nærområder, hvilket nedenstående figur afdækker.

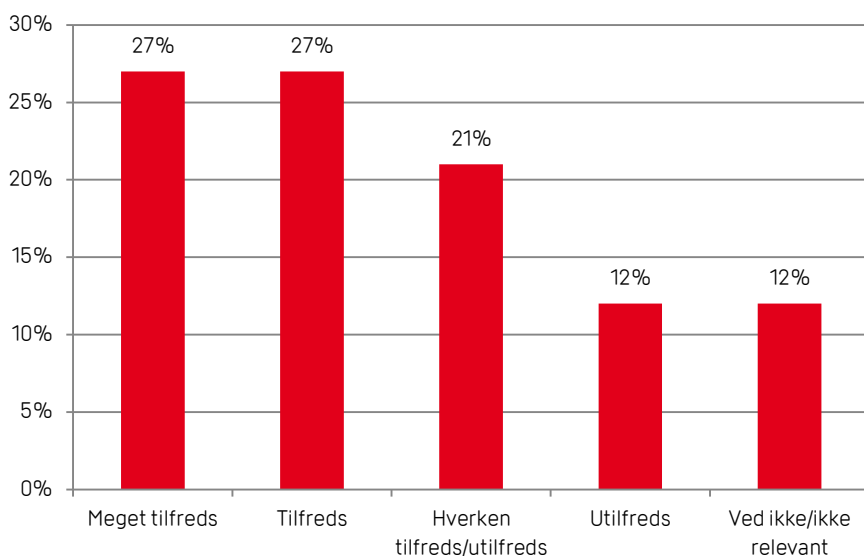
Figur 11: 'I hvilken grad er dit valg af motion/sport afhængigt af de idrætsfaciliteter, der findes i dit nærområde?'

Mulighederne for at dyrke idræt i relevante faciliteter er således et behov, som også de skadede soldater er afhængige af. Der er dog også en større gruppe på 39 pct., der svarer, at deres valg ikke afhænger af idrætsfaciliteterne i deres nærområde, hvilket må betyde, at deres idrætsvalg sker i andet regi, og at de fravælger at dyrke idræt i disse.

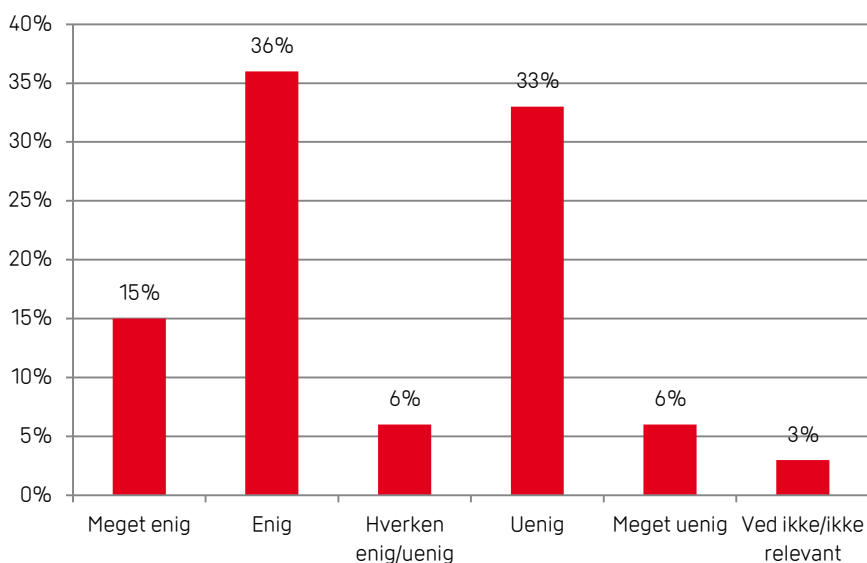
Det er dog tilsyneladende ikke en stor utilfredshed, som ligger til grund for dette fravalg, hvilket man kan se i nedenstående figur.

Figur 12: 'Hvor tilfreds er du med dine muligheder for at dyrke idræt i dit nærområde?'

Et flertal på 54 pct. af soldaterne er således 'meget tilfredse' eller 'tilfredse' med nærområdernes muligheder for idrætsudfoldelse. Dog er der også et ikke ubetydeligt mindretal, der svarer, at de er utilfredse. Der er tilsyneladende relativt stor uenighed blandt soldaterne, når det kommer til deres respektive ønsker til mulighederne for at dyrke idræt, hvilket nedenstående figur viser.

Figur 13: 'Jeg ville ønske, at jeg havde flere muligheder for at dyrke idræt.'

Der er således næsten lige store andele, der erklærer sig hhv. 'meget enige' og 'enige' eller 'uenige' og 'meget uenige' i udsagnet, dog med en lille overvægt af enige, der samlet set samler 51 pct. af respondenterne.

Det er i denne sammenhæng også interessant at se på, hvordan fordelingen inden for dette spørgsmål er blandt de tre aktivitetsprofiler, og om deltagelsen i DIF Soldaterprojekt har indflydelse på svarafgivelsen på spørgsmålet vedr. soldaternes oplevede muligheder for at dyrke idræt.

Tablet 10: Aktivitetsprofil og ønske om idrætsmuligheder

Jeg ville ønske, at jeg havde flere muligheder for at dyrke idræt							
Aktivitetsprofiler	Meget enig	Enig	Hverken enig/uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke/ikke relevant	Total
Aktiv	23 %	31 %	15 %	23 %	0 %	8 %	100 %
Delvist aktiv	8 %	42 %	0 %	42 %	8 %	0 %	100 %
ikke aktiv	13 %	38 %	0 %	38 %	13 %	0 %	100 %
Total	15 %	36 %	6 %	33 %	6 %	3 %	100 %

Igen ses en vis sammenhæng mellem aktivitetsprofilerne og svarafgivelserne. Også denne gang omhandler forskellene mellem profilerne de to mest yderligtgående svarafgivelser, hvor der blandt de aktive er markant flere, der svarer 'meget enig' til udsagnet end tilfældet er blandt de to andre profiler.

Samtidig ser man en tilsvarende forskel blandt dem, der svarer 'meget uenig', som i høj grad domineres af de ikke aktive. Med andre ord er det de mest aktive i DIF Soldaterprojekt, der giver udtryk for, at de ville ønske flere muligheder for at dyrke idræt. Dette giver indtryk af, at DIF Soldaterprojekt enten har stimuleret disse ønsker, eller at projektet i højere grad har appelleret til de, der i forvejen var idrætsinteresserede og idrætsaktive.

5.1 DELKONKLUSION PÅ TEMA 1

Dette tema 1 har set nærmere på hvilke idrætsvaner, der kendetegner de fysisk skadede soldater, herunder før- og eftermålinger på udviklingstræk i idrætsfrekvens og helbreds-vurderinger. Dertil er der blevet sat fokus på, hvilke ønsker og oplevelser soldaterne har af deres fysiske handicap.

Generelt må man på baggrund af ovenstående figurer og tabeller konkludere, at soldaterne generelt har haft et endog meget aktivt idrætsliv, før skaden indtraf. Idrætsfrekvensen er som følge af den fysiske skade blevet reduceret betragteligt, men selv om soldaterne ikke deltager lige så ofte i idrætslige aktiviteter, spiller idrætten fortsat en helt central rolle for langt hovedparten af soldaterne. Idrætten er således stadig et omdrejningspunkt for hovedparten af soldaterne, herunder også i ønskerne og forventningerne til idrættens fremtidige placering i soldaternes liv. Næsten halvdelen af soldaterne har også siden skaden indtraf været sportsligt engageret i konkurrencelignende aktiviteter, hvilket vidner om en stor konkurrencelyst blandt projektdeltagerne. Det er dog især blandt dem, der tidligere har dyrket foreningsidræt, at der kan lokaliseres en stor interesse for konkurrencelignende aktiviteter.

Idrætsdeltagelsen er dog tæt forbundet med de personlige oplevelser af, hvor hæmmende den fysiske skade er i praksis. Blandt de soldater, der har svaret, at den fysiske skade 'slet ikke' hæmmer deres muligheder for at dyrke idræt, har alle således deltaget i sportslige konkurrencer. Der er således stærk statistisk sammenhæng mellem soldatens oplevelse af skadens hæmmende betydning og den efterfølgende reelle deltagelse i sportslignende konkurrencebetonede idrætsaktiviteter.

Svarfordelingerne tyder også på, at der er tale om vidt forskellige fysiske handicap blandt projektdeltagerne. Men forskellene og spredningen i svarafgivelserne afspejler sandsynligvis også, at soldaterne håndterer deres tanker om før-

skadeperioden på forskellige måder. Det kunne i denne sammenhæng være interessant at undersøge, om de store forskelle blandt soldaterne knytter sig til selve opfattelsen af skadens hæmmende indvirkning, eller om det også omhandler handicappets reelle beskaffenhed og objektive omfang.

Der er også på det organisatoriske plan statistisk belæg for, at DIF Soldaterprojekt i et vist omfang har formået at tiltrække forskellige skades- og handicapprofiler, hvilket er særdeles positivt. DIF Soldaterprojekt har på denne måde med stor sandsynlighed stimuleret forskellige profiler i en positiv retning og således både appelleret til dem, der oplever at skaden er meget hæmmende og dem, der ikke er generet af deres handicap. Selv om projektet således har samlet forskellige soldater med vidt forskellige opfattelser af deres respektive handicap, er det dog stadig selve oplevelsen af handicappets karakter, der kan medvirke til at forklare den manglende projektdeltagelse blandt den gruppe, der vurderer, at de 'i høj grad' er hæmmet af deres fysiske handicap. Netop denne gruppe giver således udtryk for, at de ikke har deltaget lige så aktivt i DIF Soldaterprojekts forskellige aktiviteter. Det kan heller ikke udelukkes, at DIF Soldaterprojekt i højere grad har appelleret til de, der i forvejen har været idrætsinteresserede og mere idrætsaktive end andre.

Selv om det ikke kan bevises direkte statistisk, kan man med ovenstående tabeller i hånden godt sandsynliggøre og argumentere for, at DIF Soldaterprojekt på en række fronter har bidraget til at stimulere soldaterne i en idrætsligt set positiv retning. Dels giver de soldater, der har deltaget aktivt i projektet, udtryk for, at de via projektdeltagelsen har fået beviser for, at de kan en masse på trods af deres fysiske handicap. DIF Soldaterprojekt har på denne måde med stor sandsynlighed medvirket til at stimulere især den gruppe af soldater, der havde mulighed for at deltage aktivt. De har, via projektdeltagelsen, fået en række oplevelser og muligheder, der har medvirket til at opretholde et tilfredsstillende idrætsligt engagement samtidig med, at de via idrætten har fået mulighed for at prøve deres nye fysiske grænser af og via dette fået en indsigt i hvilke muligheder, der er for at skubbe grænserne for, hvad der er muligt i livet som handicappet soldat.

DIF

**SOLDATERPROJEKTET
HAR BIDRAGET TIL AT
STIMULERE
SOLDATERNE I EN
IDRÆTSLIGT SET
POSITIV RETNING**

November 2012 i Østrig

En mindre gruppe af de fysisk sårede soldater deltog på alpincampen på Kautertaler Gletcher i Østrig. Her er det soldaten Michael Thiim Sørensen, der på vej ned i off-piste i en sitski.

Foto: Marie Christine Tanggaard

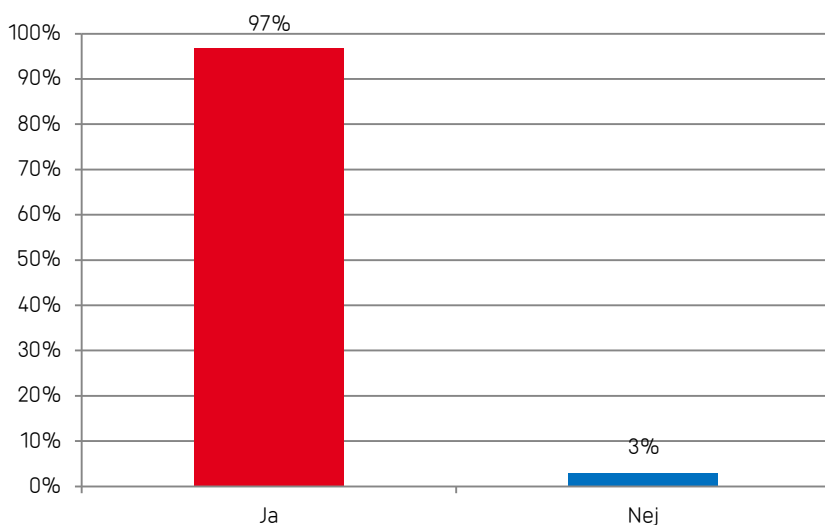
6. TEMA 2: GENEREL TILFREDSHED MED PROJEKTETS AKTIVITETER

Tema 2 sætter fokus på soldaternes generelle tilfredshed med projektet, herunder på om det er lykket et etablere idrætsaktiviteter, som alle, uanset fysisk handicap, har kunnet deltage i. Målinger på om idrætsaktiviteterne var alsidige nok og på det rette idrætsfaglige niveau.

Det første spørgsmål, som dette tema indeholder, omhandler vidensniveauet blandt de hjemvendte soldater. Det er ingen hemmelighed, at veteraner generelt bliver tilbudt at deltage i en række aktiviteter, som muligvis kan være vanskelige for den enkelte at holde adskilt fra hinanden.

Nedenstående spørgsmål var således formuleret dels for at måle på kendskabet til centrale dele af DIF Soldaterprojekt, dels for at introducere de efterfølgende spørgsmål om oplevelsen af disse camps. Nedenstående figur viser med al tydelighed, at den altoverskyggende majoritet blandt soldaterne har kendt til de camps, som DIF Soldaterprojekt har tilbudt.

Figur 14: 'Vidste du, at der under DIF Soldaterprojekt har været en række forskellige camps, som I er blevet tilbudt at deltage i?'

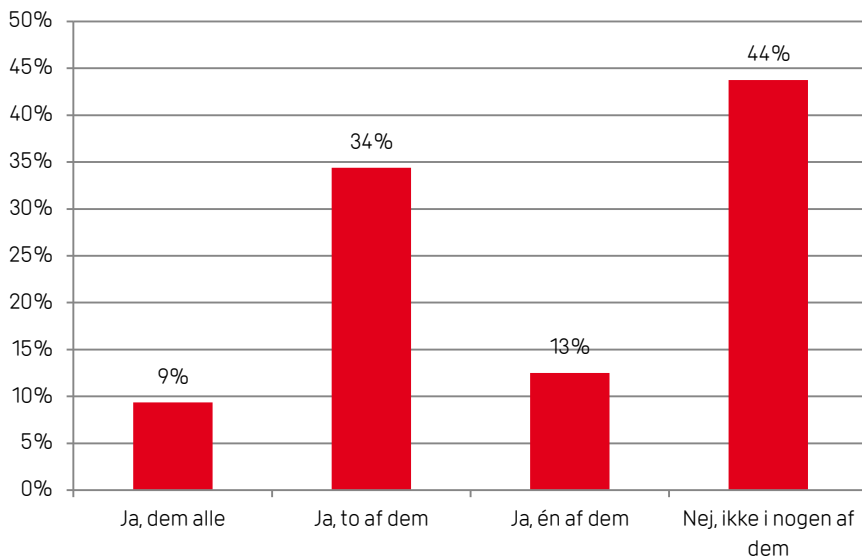
Således er der kun tre pct., der tilkendegiver, at de ikke har kendt til eksistensen af disse camps. Det er ikke til at sige, hvor ansvaret for den manglende information skal placeres, men det er ikke usandsynligt, at denne evaluering har fået etableret kontakt til et par af de respondenter, som DIF Soldaterprojekt og projektlederen ikke kunne få kontakt med ved projektets opstart.

En krydsning med aktivitetsprofilerne viser desuden, at den ene respondent kommer fra den ikke-aktive profil, hvilket i denne sammenhæng kan medvirke til at forklare den manglende viden. Man må dog erkende, at den ene respondent, som repræsenterer de tre procent, ligger inden for det absolut acceptable.

De efterfølgende spørgsmål satte herefter fokus på tilfredsheden med disse forskellige camps, hvilket også betød, at spørgsmålene udelukkende blev rettet mod den gruppe af respondenter, der var med som deltagere, hvorfor antallet af respondenter optræder i en række af de følgende afrapporteringer.

I nedenstående figur får man indtryk af, hvor stor en andel blandt soldaterne, der har deltaget i de respektive camps.

Figur 15: 'Har du deltaget i én eller flere af disse camps?'

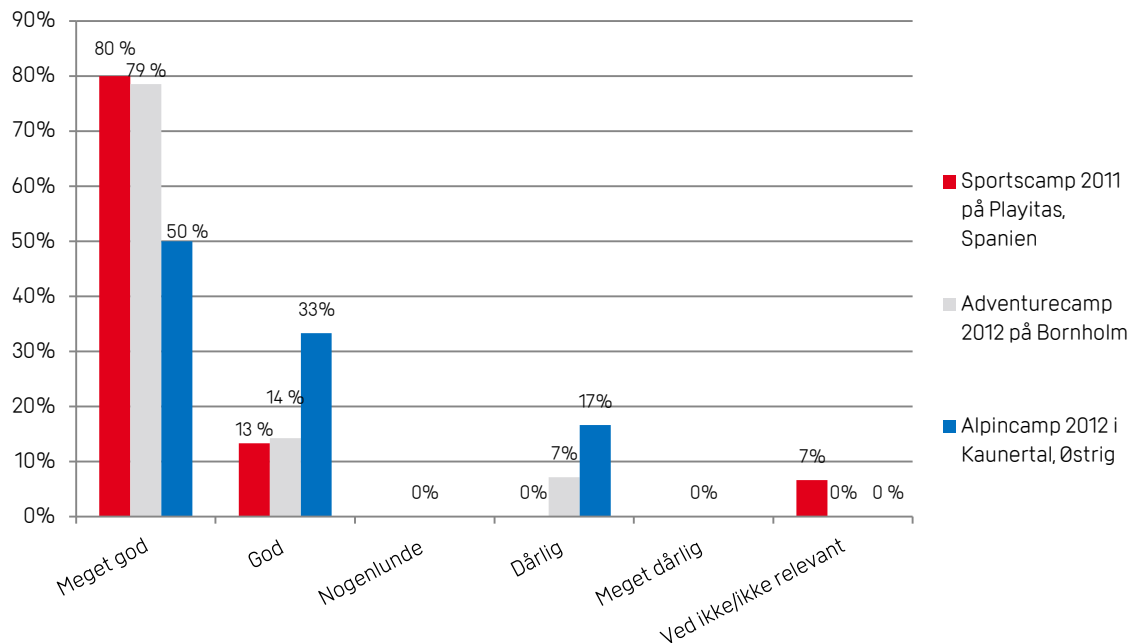
Samlet set har 56 pct. af de adspurgte soldater deltaget i én eller flere camps. Om dette er tilfredsstillende er i høj grad op til en politisk vurdering. Kun 9 pct. har deltaget på samtlige camps, mens 34 pct. har deltaget på to ud af de tre, og 13 pct. har deltaget på én. Samlet set synes andelen, der har deltaget på en eller flere at være ganske tilfredsstillende, dog uden at være imponerende.

Det er således tydeligt, at camps er noget specielt, der kræver, at soldaterne prioriterer disse oplevelser, der strækker sig over en uges tid. Det er selvsagt også yderst ressourcekrævende at arrangere og planlægge disse camps, hvor udstyr skal fragtes og aktiviteterne skal planlægges i detaljer for at få programmet til at hænge sammen. I denne sammenhæng skal man være opmærksom på, at der er mange forhold, som kan have indflydelse på campens udvikling og deltagernes oplevelser.

I nedenstående figur kan man således se, hvordan deltagerne på de respektive camps, hhv. 15 respondenter fra camp i Spanien, 14 respondenter fra Bornholm og 6 fra Østrigscampen, har svaret på spørgsmålet om den samlede oplevelse af campen. To af målingerne opnår således særdeles tilfredsstillende scorere, mens den tredje camp med alpinturen til Østrig i direkte sammenligning med de to andre scorer markant under.

Figur 16: 'Hvordan er din samlede oplevelse af denne camp?'

(N Playitas = 15; N Bornholm = 14, N Østrig = 6)

Det lave antal respondenter på alpincampen indikerer også, at det samlede antal deltagere ikke nåede den samme tilslutning som tilfældet var med de to andre camps. Dette bekræftes også af officielle deltagerantal, der lyder på, at der på campen i Spanien deltog 21 soldater, på campen på Bornholm deltog 18 soldater og at der på alpincampen i Østrig deltog 7 soldater. Det samlede indtryk fra tilfredshedsudviklingen og deltagerantallet fordelt på de tre camps peger dog i den forkerte retning. Da det samtidig kan konkluderes, at deltagerantallet gradvist er skrumpet ind, og at de tidskrævende camps tilsyneladende appellerer til en mindre og mindre gruppe af soldaterne.

I nedenstående krydsning med aktivitetsprofilerne kan det ses, at det også er de mest projektaktive, der har deltaget i camps, hvorfor man indirekte kommer til at tilgodesee den gruppe, der i forvejen er mest dedikeret til DIF Soldaterprojekt. Dette behøver ikke nødvendigvis at være et problem, men det er en overvejelse værd om de, der i forvejen benytter projektets aktiviteter på denne måde, også skal tilbydes yderligere muligheder frem for forsøg på at hente de mindre projektaktive ind.

Tabel 11: Aktivitetsprofil og deltagelsesgrad

Har du deltaget i én eller flere af disse camps?					
Aktivitetsprofil	Ja, dem alle	Ja, to af dem	Ja, én af dem	Nej, ikke i nogen af dem	Total
Aktiv	23 %	31 %	15 %	31 %	100 %
Delvist aktiv	0 %	58 %	17 %	25 %	100 %
Ikke aktiv	0 %	0 %	0 %	100 %	100 %
Total	9 %	34 %	13 %	44 %	100 %

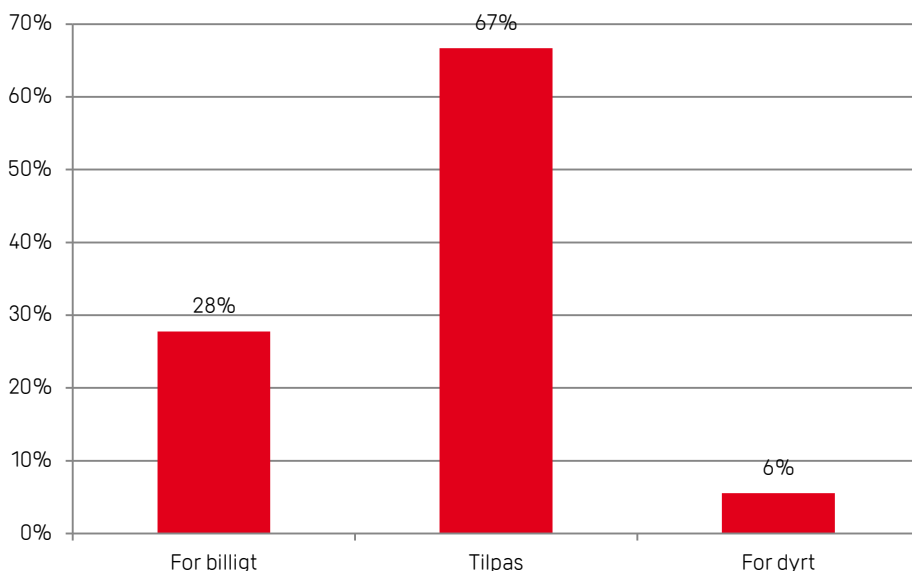
Ovenstående tabel viser således, at det er de projektaktive, som i udbredt grad har deltaget i de arrangerede camps, hvilket i sig selv giver god mening, da det netop er den aktive profil, som camps appellerer til. På trods af det bør man

overveje, om det er de ressourcekrævende camps, som man skal bruge kræfterne på, da de i stigende grad appellerer til en lille eksklusiv skare.

På den baggrund bør man overveje om camps appellerer bredt nok, og om det er den rette måde at benytte projektets ressourcer på, eller om der er andre tiltag, som kunne opnå en endnu bredere tilslutning blandt de knap så aktive i deltagereskaren. Da omkostningerne på camps uden tvivl er ganske høje set i sammenligning med andre projektaktiviteter, bør der også i denne sammenhæng være fokus på, hvilke omkostninger, der er pr. deltager i fremtidige aktiviteter, og om de høje tilfredshedsmålinger fra de to første camps kunne frembringes ved andre projektaktiviteter.

Tilfredshedsmålingerne relateret til disse camps beskæftiger sig også med forholdet mellem de forventninger, man havde til indholdet, og den pris man betalte for at få adgang til at deltage. I nedenstående figur kan det ses, at der har været stor tilfredshed med prisniveauet for at komme med på de respektive camps.

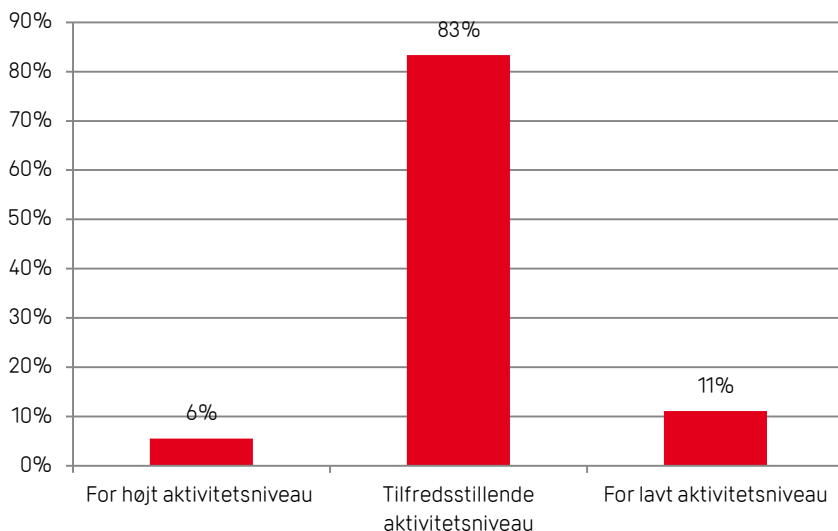
Figur 17: 'Hvad mener du om det generelle prisniveau for at deltage på disse camps?'

Langt hovedparten svarer således, at det har været et 'tilpas' prisniveau. Men det forhold, at der er markant flere, der svarer, at det var 'for billigt' end andelen, der svarer 'for dyrt' indikerer, at man har opereret med et generøst prisleje, hvor deltagerne kun har dækket en mindre andel af rejseomkostningerne.

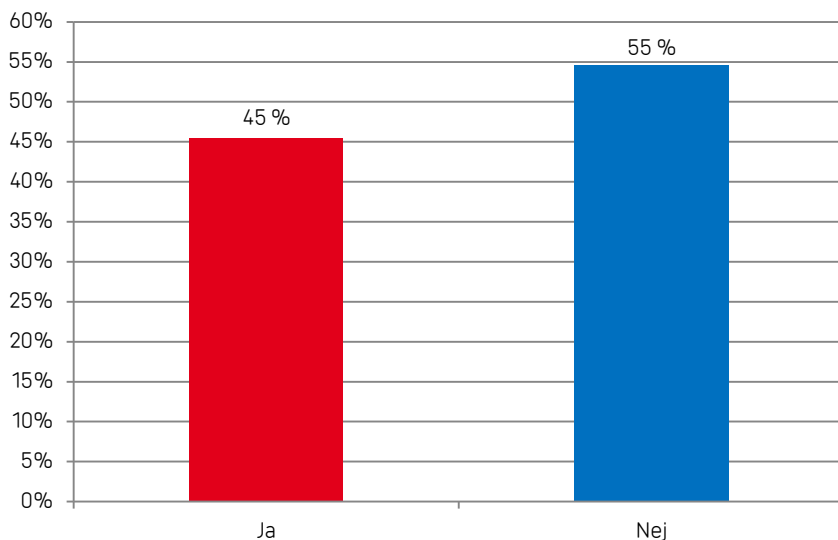
Dette er selvsagt en politisk prioritering, som styregruppen har hovedansvaret for, men man bør være opmærksom på, at prisforhold i stor udstrækning handler om vaner, hvorfor det i fremtiden vil være vanskeligt at få projektdeltagere til at betale væsentlig mere for at komme på camps, hvis de allerede har vænnet sig til et generøst prisleje. Dog bør det fremover overvejes om fremtidige tilsvarende målinger på prisniveau skal udvise samme svarfordeling.

Et andet forhold, der har stor indflydelse på den generelle oplevelse af disse camps er aktivitetsniveauet, som man udsættes for som deltager. Sker der for lidt, eller for meget – eller rammer de tilrettelagte aktiviteter et tilfredsstillende niveau? Det spørgsmål ser nedenstående figur nærmere på.

Figur 18: 'Hvad mener du om aktivitetsniveauet på disse camps?' (N = 18)

Også i denne sammenhæng er der udbredt tilfredshed. 83 pct. svarer således, at aktivitetsniveauet har været tilfredsstillende, mens ganske få respondenter svarer anderledes. Det er således lykkedes projektleder og teamet bag de respektive camps at skabe et aktivitetsniveau, som tilgodeser størstedelen af deltagerne, hvilket er yderst tilfredsstillende.

Et andet helt centralt element i DIF Soldaterprojekt har været de ugentlige træningssammenslutninger, som har fundet sted på Center for Idræt på Svanemøllen Kaserne på Østerbro i København. Disse aktiviteter adskiller sig selvsagt fra ovenstående camps, fordi de i modsætning til de tre camps har været en af projektets stabile omdrejningspunkter, hvor der har deltaget en mere stabil deltagereskare, der via denne træning har fået mulighed for at opbygge nogle sociale relationer over længere tid. I nedenstående figurer kigges der lidt nærmere på disse CFI-aktiviteter. I første omgang spørges der ind til respondenternes deltagelse i CFI-aktiviteterne.

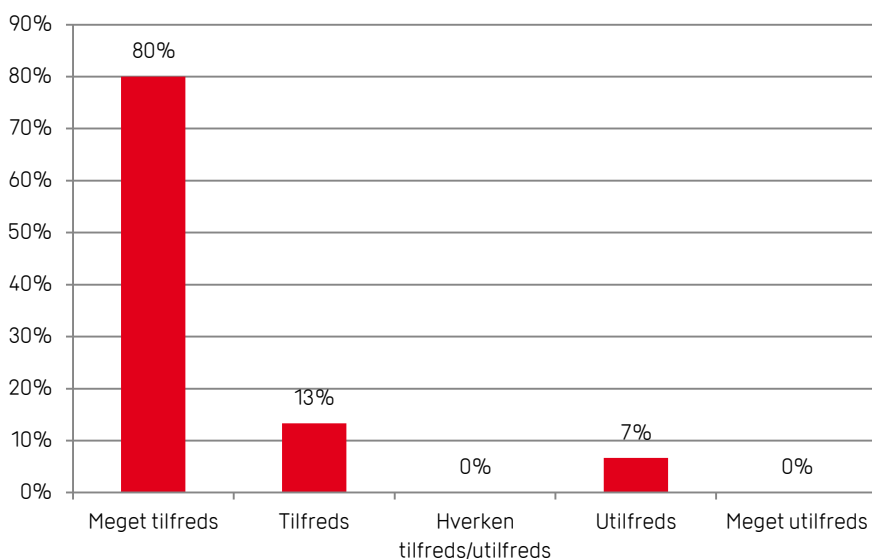
Figur 19: 'Har du deltaget i de ugentlige aktiviteter på Center For Idræt [CFI] på Svanemøllen Kaserne?'⁵

⁵ En gangs deltagelse er nok for at tælle med som 'ja'.

Det er næsten halvdelen af respondenterne, som har deltaget i mindst én CFI-træning. Om dette er et tilfredsstillende resultat afhænger meget af øjnene, der ser og bør holdes op mod den oprindelige projektbeskrivelse, der indeholdt en række hensigtserklæringer vedrørende kasernes inddragelse. Heri lød det bl.a.: *"I første omgang søger vi at etablere tilbud på de tre kaserner, der har størst andel af soldater i målgruppen, Antvorskov Kaserne i Slagelse med Garderhusarregimentet, Høvelte Kaserne med Den Kongelige Livgarde og Holstebro Kaserne med Jyske Dragonregiment"* (Dansk Militært Idrætsforbund, Dansk Handicap Idræts-Forbund & Danmarks Idrætsforbund, 2011, p. 2).

Dette har af forskellige relevante årsager ikke kunnet lade sig gøre, og måske var de oprindelige hensigtserklæringer alt for ambitiøse; men der er omvendt heller ingen tvivl om, at koncentrationen af aktiviteterne på én kaserne, Svanemøllen Kaserne, har medvirket til at inkludere og ekskludere projektdeltagere, der har haft mere eller mindre tilfældige fordele/ulemper af den geografiske placering. Blandt de respondenter, der i ovenstående spørgsmål svarede ja til at have deltaget i de ugentlige aktiviteter på Center For Idræt [CFI] på Svanemøllen Kaserne viser der sig også at være en udbredt tilfredshed. Dette fremgår af nedenstående figur, der udelukkende har været stillet til de 45 pct. som svarede 'ja' til deltagelsen ovenfor.

Figur 20: 'Hvor tilfreds har du været med de ugentlige aktiviteter på Center For Idræt?' (N=16)

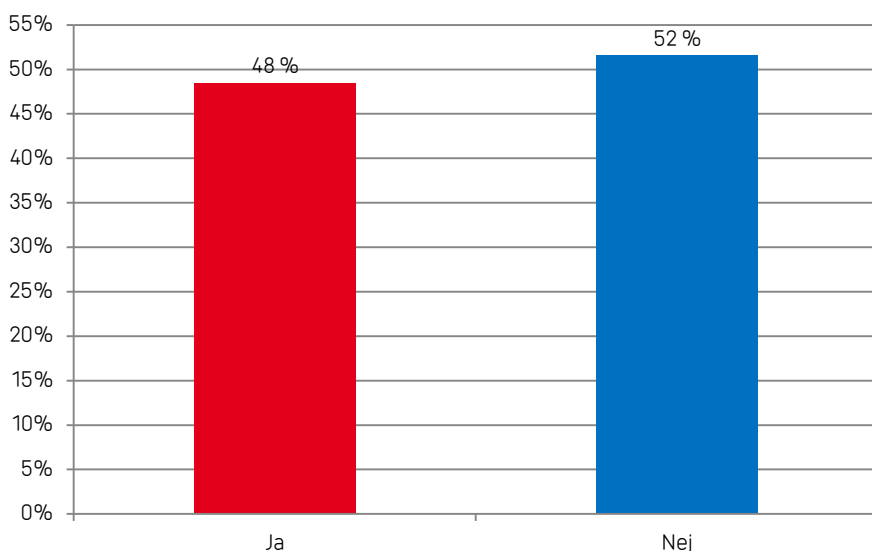
Blandt de projektdeltagere, der har været så heldige at kunne deltage i CFI-aktiviteterne, er der udbredt tilfredshed, hvilket må betyde, at både indhold, det sportslige niveau og ikke mindst det sociale samvær mellem soldaterne har været givende og tilfredsstillende for deltagerne. Kun én ud af de 16 respondenter, svarende til 17 procent, svarer, at han er utilfreds, men i alt 93 pct. således er 'meget tilfredse' eller 'tilfredse' med selve indholdet.

I forbindelse med selve placeringen af den ugentlige aktivitet på Center For Idræt må også se i øjnene, at der ikke ville være så mange andre steder end i netop København, hvor der ville være basis for at etablere en ugentlig træningssession. Koncentrationen af projektdeltagere er trods alt større i der end andre steder i landet. Denne erfaring relaterer sig derfor til den oprindelige projektbeskrivelses hensigtserklæringer om at etablere tilbud på tre kaserner, hvilket synes noget ude af trit med den virkelighed, som DIF Soldaterprojekt mødte i implementeringsfasen.

Som følge af ovenstående svarfordeling er det tydeligt, at den geografiske placering har haft afgørende indflydelse på hvilke af projektdeltagerene, der haft praktisk mulighed for at deltage. Der er nemlig ikke den store tvivl om, at de, der har deltaget i de ugentlige CFI-aktiviteter har haft stor glæde af det. Derfor blev der i denne sammenhæng blev der også stillet

en række spørgsmål om CFI-træningens geografiske placerings betydning for projektdeltagerne. I nedenstående spørgsmål blev der således spurgt ind til, om projektdeltagernes privatadresse har haft negativ betydning for muligheden for at deltage i de ugentlige CFI-træninger.

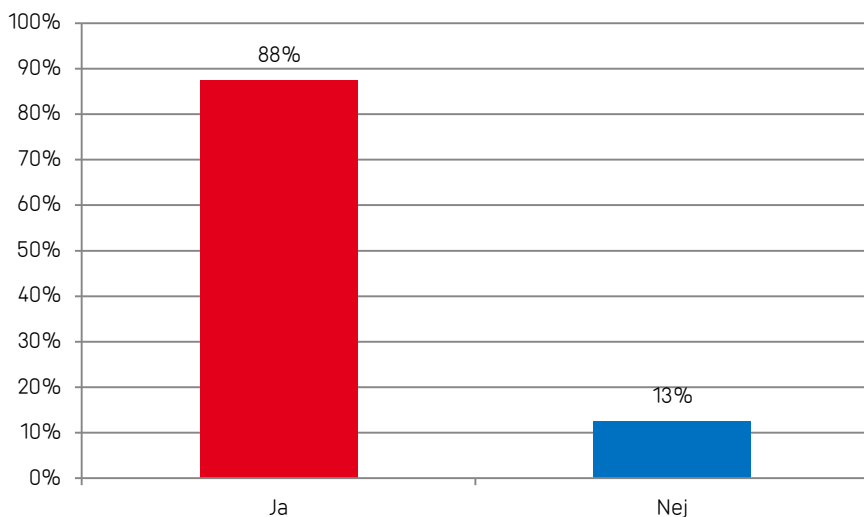
Figur 21: 'Har din privatadresse haft en negativ betydning for muligheden for at deltage i de ugentlige idrætsaktiviteter på Center For Idræt?'

Det er næsten halvdelen af de adspurgte respondenter, 48 pct., der tilkendegiver, at den geografiske placering af CFI-træningen har haft negativ betydning for deres muligheder for at deltage. Derfor kunne man også forestille sig, at gruppen, der svarede 'ja' til ovenstående spørgsmål, oftere ville have deltaget i CFI-træningen, såfremt de havde boet tættere på Svanemøllen Kaserne.

Dette forhold bliver undersøgt nærmere i nedenstående figur, hvor de udelukkende er de 48 pct. af soldaterne, svarende til 16 respondenter, der svarede ja til ovenstående, der blev bedt om at vurdere om deres potentielle deltagelse ved en tættere geografisk bopælsadresse til Center For Idræt. De 16 respondents svar fremkommer af nedenstående figur.

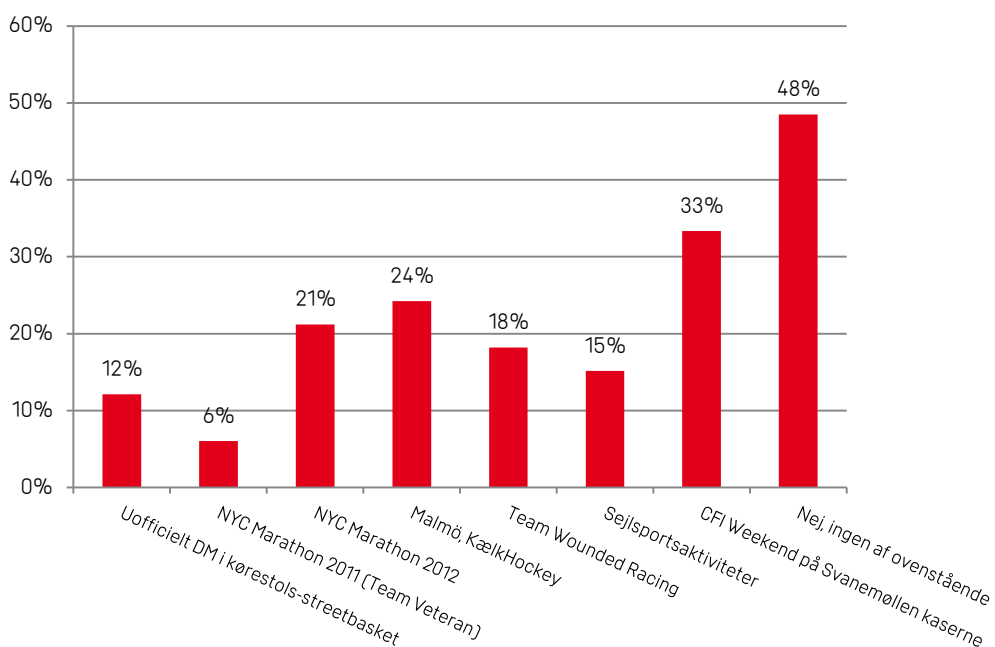
Figur 22: 'Hvis du boede tættere på CFI, ville du så oftere have deltaget i de ugentlige idrætsaktiviteter?' (N = 16)

Ud over de tre camps og den ugentlige CFI-træning har DIF Soldaterprojekt også tilbudt en længere række af andre idrætsaktiviteter. Dette er enten sket direkte under projektet eller i tæt samarbejde med andre idrætsorganisationer og -aktører, der har indgået i et samarbejde med DIF Soldaterprojekt.

Der er blandt andet tale om følgende idrætsaktiviteter, som havde været gennemført på undersøgelsens tidspunkt: Uofficielt DM i kørestols-streetbasket, New York Marathon 2011 arrangeret i samarbejde med Team Veteran, det uofficielle New York Marathon i 2012⁶, Kælkhockey i Malmö, Team Wounded Racing⁷, sejlsportsaktiviteter, CFI-weekend på Svanemøllen Kaserne. Resultaterne vedr. hvilke andele af soldater, der har deltaget i de respektive aktiviteter, fremgår af nedenstående figur.

Figur 23: 'Har du deltaget i nogle andre aktiviteter, der er arrangeret i forbindelse med DIF Soldaterprojektet?'

Lidt over halvdelen af soldaterne, i alt 52 pct., svarende til 17 respondenter, har deltaget i disse alsidige idrætsaktiviteter, som tydeligvis i vidt forskelligt omfang har appelleret til soldaterne. Blandt de aktiviteter, som tilsyneladende har appelleret til de største andele af soldaterne, ses CFI-weekenden, kælkhockey og NYC Marathon i 2012.

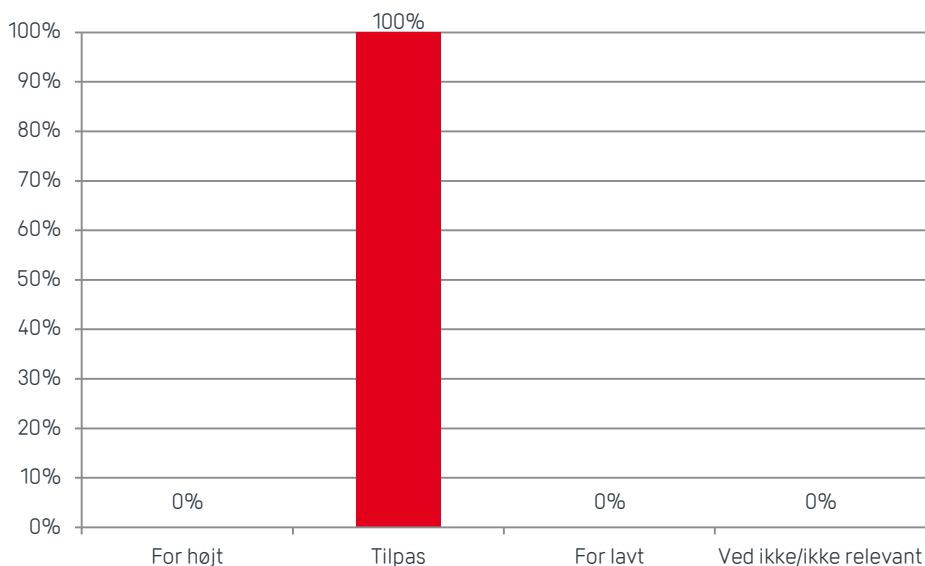
I det efterfølgende spørgsmål, som de i alt 17 respondenter, der har deltaget i ovenstående aktiviteter, spurgte om de fandt, at det sportslige niveau havde været på et 'for højt', 'et tilpas' eller et for 'lavt' niveau.

Resultater fremgår af nedenstående figur.

⁶ Det officielle NYC Marathon blev i 2012 aflyst som følge af voldsomt uvejr, men marathonet blev siden gennemført som selvorganiseret aktivitet.

⁷ Team Wounded Racing er et motorsportsteam, der består af fysiske skadede soldater.

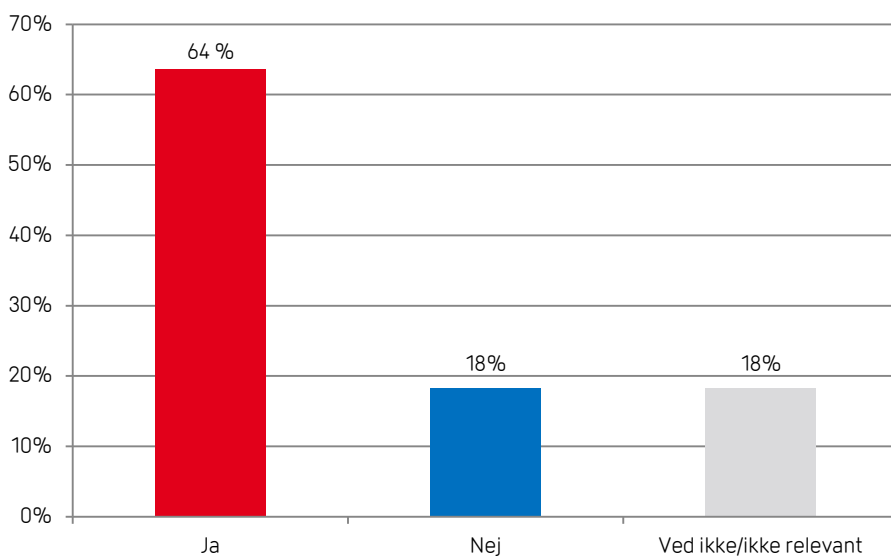
Figur 24: 'Hvordan vurderer du det generelle sportslige niveau i de projektaktiviteter, som du har deltaget i?' (N = 17)

Resultaterne viste, at samtlige 17 respondenter har svaret, at det sportslige niveau var 'tilpas', hvilket er ganske imponerende, når man tænker på den alsidighed, som aktiviteterne dækker over.

Alsidigheden i de forskellige aktiviteter vidner om, at projektdeltagerne i DIF Soldaterprojekt har været vidt omkring rent idrætsligt. Det fremgår ligeledes af nedenstående figur, hvor samtlige respondenter blev spurgt om, hvorvidt de mener, at de via DIF Soldaterprojekt har fået mulighed for at afprøve tilstrækkeligt med forskellige idrætsaktiviteter.

Figur 25: 'Har du via DIF Soldaterprojekt fået mulighed for at afprøve tilstrækkeligt med forskellige idrætsaktiviteter?'

Svarfordelingen i relation til ovenstående figur viser, at langt hovedparten af projektdeltagerne finder, at de udbudte idrætsaktiviteter har været alsidige nok. Kun 18 pct. svarer således nej til spørgsmålet, mens andre 18 pct. ikke finder, at spørgsmålet er relevant for dem eller ikke har ønsket at svare. I en krydsning med aktivitetsprofilerne til dette spørgsmål viser det sig, at der især er en overrepræsentativitet blandt de ikke-aktive, som svarer 'ikke relevant' til spørgsmålet om, hvorvidt de har fået idrætsmulighederne via DIF Soldaterprojekt – se nedenstående tabel.

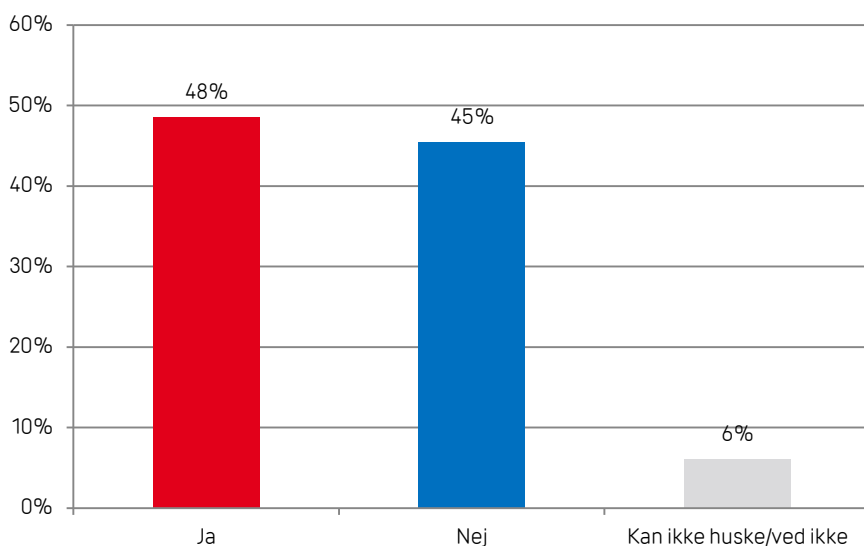
Tabel 12: Aktivitetsprofiler og alsidighed i aktiviteterne

Har du via DIF Soldaterprojekt fået mulighed for at afprøve tilstrækkeligt med forskellige idrætsaktiviteter				
Aktivitetsprofiler	Ja	Nej	Ved ikke/ikke relevant	Total
Aktiv	85 %	8 %	8 %	100 %
Delvist aktiv	58 %	25 %	17 %	100 %
ikke aktiv	38 %	25 %	38 %	100 %
Total	64 %	18 %	18 %	100 %

Dette indikerer, i lighed med tidligere krydsninger, at der for denne gruppe har været tale om et bevidst fravalg af DIF Soldaterprojekt. Blandt de aktive deltagere kan der spores en meget høj andel på 85 pct., der svarer 'ja' til ovenstående spørgsmål, hvilket må siges at være yderst positivt. Blandt de delvist aktive kan der derimod spores en noget mindre andel, der svarer 'ja', og man kan spørge sig selv, om denne svarfordeling blandt de delvist aktive hænger sammen med, at de delvist aktive netop er kategoriseret som delvist aktive – netop fordi alsidigheden i idrætsaktiviteterne ikke har været tilstrækkelig for denne gruppe. Aktivitetsprofilerne følger således logikken fint, i den forstand, at de, der har deltaget, er de, der i denne sammenhæng udviser den største tilfredshed, mens de, der har deltaget i mindre omfang, er mindre tilfredse.

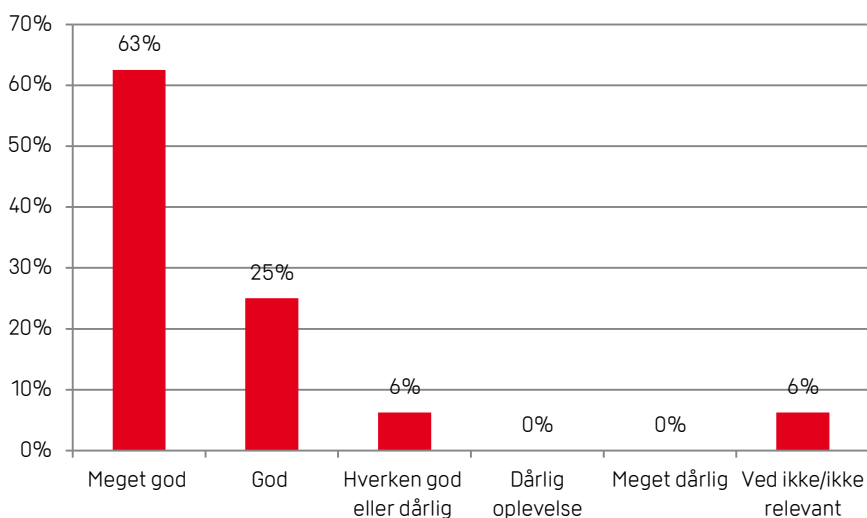
Et af de forhold, som DIF Soldaterprojekt har gjort muligt er blandt andet, at soldaternes eventuelle pårørende kunne deltage i en række af aktiviteterne. Blandt andet har det været muligt for en pårørende, som regel ægtefællen eller kæresten, at komme med på en camp til en favorabel pris, hvilket der tilsyneladende er en stor andel, der har benyttet sig af. Det viser nedenstående figur.

Figur 26: 'Har du haft en pårørende med på en eller flere af aktiviteterne?'

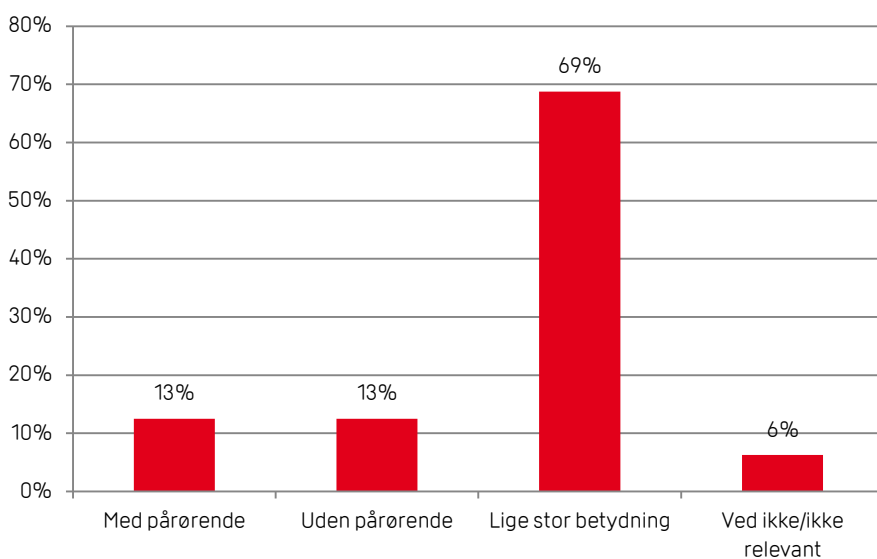
Næsten halvdelen af respondenterne svarer, at de har benyttet sig af muligheden for at medbringe en pårørende på en eller flere af soldaterprojektets aktiviteter, hvilket utvivlsomt for størstedelens vedkommende har været en god oplevelse. Dette billede fremkommer i hvert fald i nedenstående figur.

Figur 27: 'Var det en god eller dårlig oplevelse, at have en pårørende med?' (N = 16)

Hovedparten af soldaterne på i alt 88 pct. giver på denne måde udtryk for, at det var en 'meget god' eller 'god' oplevelse af have de pårørende med. Derved fik de mulighed for at få en række fælles oplevelser med deres nærmeste, og de pårørende fik ligeledes lejlighed til at snakke sammen med andre, der var i en lignende situation som dem selv, hvilket uden tvivl har betydet meget for både de pårørende og soldaterne. I den konkrete vurdering af hvilke aktiviteter, der har betydet mest for soldaterne ses det i nedenstående figur, at projektdeltagerne har haft svært ved at vælge, om det var aktiviteterne med eller uden de pårørende, som betød mest for deres oplevelse.

Figur 28: 'Har aktiviteterne med eller uden din pårørende haft størst betydning for dig?' (N = 16)

Flertallet på 69 pct. svarer, at aktiviteter både med og uden de pårørende har haft lige stor betydning. På den måde har DIF Soldaterprojekt formået at skabe rammerne for en række aktiviteter, hvor det er muligt at få flere centrale elementer fra soldaternes liv i spil, herunder de tætte sociale relationer, som for mange mennesker er en forudsætning for, at man både kan føle sig tryk og søge nye udfordringer.

6.1 DELKONKLUSION PÅ TEMA 2

Dette tema har set nærmere på tilfredsheden med projektets idrætslige aktiviteter, herunder fokus på om det er lykket et etablere idrætsaktiviteter, som alle, uanset fysisk handicap, har kunnet deltage i.

Resultaterne viste, at langt hovedparten kendte til eksistens af idrætscamps. Samlet set havde over halvdelen, 56 pct. af de adspurgte, deltaget i én eller flere camps. Andelen, der har deltaget, er derfor ganske tilfredsstillende, dog uden at være imponerende.

To af tilfredshedsmålningerne relateret direkte til de gennemførte camps opnår særdeles tilfredsstillende scorer, mens den tredje camp med alpinturen til Østrig i direkte sammenligning med de to andre scorer markant under. Da der samtidig er markant færre deltagere på denne tredje alpicamp, bør det give anledning til at overveje om camps er den rette måde at anvende projektets ressourcer på. 83 pct. svarer, at aktivitetsniveauet på de respektive camps har været tilfredsstillende. Det er således lykkedes at skabe aktivitetsniveauer, som har tilgodeset størstedelen af deltagerne, hvilket er yderst tilfredsstillende. Langt hovedparten svarer samtidig, at det har været et 'tilpas' prisniveau for at deltage på camps, hvilket indikerer, at man har opereret med et generelt generøst prisleje.

I relation til projektets mere ordinære ugentlige aktiviteter viser resultaterne, at der ikke er nogen tvivl om, at koncentrationen af aktiviteterne på Svanemøllen Kaserne har medvirket til en mere eller mindre tilfældig inklusion og eksklusion af projektdeltagerne på baggrund af deres bopælsadresse. Det er næsten halvdelen af de adspurgte respondenter, 48 pct., der tilkendegiver, at den geografiske placering af CFI-træningen har haft negativ betydning for deres muligheder for at deltage. Omvendt må man også se i øjnene, at der ikke ville være andre steder end i København, hvor der ville være basis for at etablere en ugentlig træningssession. Blandt de projektdeltagere, der har været så heldige at kunne deltage i CFI-aktiviteterne, er der udbredt tilfredshed, hvilket betyder, at både indhold, det sportslige niveau og ikke mindst det sociale samvær mellem soldaterne har været givende og tilfredsstillende for deltagerne.

Ud over de tre camps og den ugentlige CFI-træning har DIF Soldaterprojekt også tilbudt en længere række af andre idrætsaktiviteter, som i vidt forskelligt omfang har appelleret til soldaterne. Samlet set har lidt over halvdelen af soldaterne, i alt 52 pct. deltaget i en eller flere af disse idrætsaktiviteter. Resultaterne viste, at samtlige 17 respondenter mente, at det sportslige niveau var 'tilpas', hvilket er ganske imponerende, når man tænker på den alsidighed, som aktiviteterne dækker over.

Afslutningsvis viser resultaterne, at der har været stor tilfredshed med mulighederne for at inddrage pårørende i projektet. Via denne inddragelse har DIF Soldaterprojekt udviklet et projekt, der på en mere nuanceret måde tilgodeser og gør plads til, at også de sociale aspekter for projektdeltagerne har kunnet udvikle sig. Hovedparten af soldaterne gav på denne måde udtryk for, at det var en 'meget god' eller 'god' oplevelse af have de pårørende med. Samtidig fik også de pårørende mulighed for at dele deres oplevelser og tanker med nogen, der var i en lignende situation som dem.

**BÅDE INDHOLD, DET
SPORTSLIGE NIVEAU
OG IKKE MINDST DET
SOCIALE SAMVÆR
SOLDATERNE
IMELLEM HAR VÆRET
GIVENDE OG
TILFREDSSTILLENDE**

Gruppebillede af Team Wounded Racing 2013.

Team Wounded Racing er et relativt nystartet racing team hovedsageligt bestående af fysisk sårede soldater. På Jyllandsringen søndag den 2. juni 2013 kom de skadede soldater på medaljeskamlen med en tredjeplads i klasse IV.

Fra venstre stående: Carsten Hansen, mekaniker, Michael Thiim Sørensen, soldat; Per Schlander, dækmand; Chris Breum, soldat; Kasper Thomsen, soldat; Kristian Nielsen, soldat; Rune Oland, team coach; Bent Oland, lastvognschauffør; Rasmus Kienitz, soldat.

Fra venstre siddende: Steven Breum, brændstofpåfyldningsmand; Brian Lousdal, bandagist; Anne Schlander, support; Mark Peters, soldat; Jeppe Thomsen, VIP-ansvarlig; Carsten Hansens søn.

Foto: Catrine Holm Nielsen

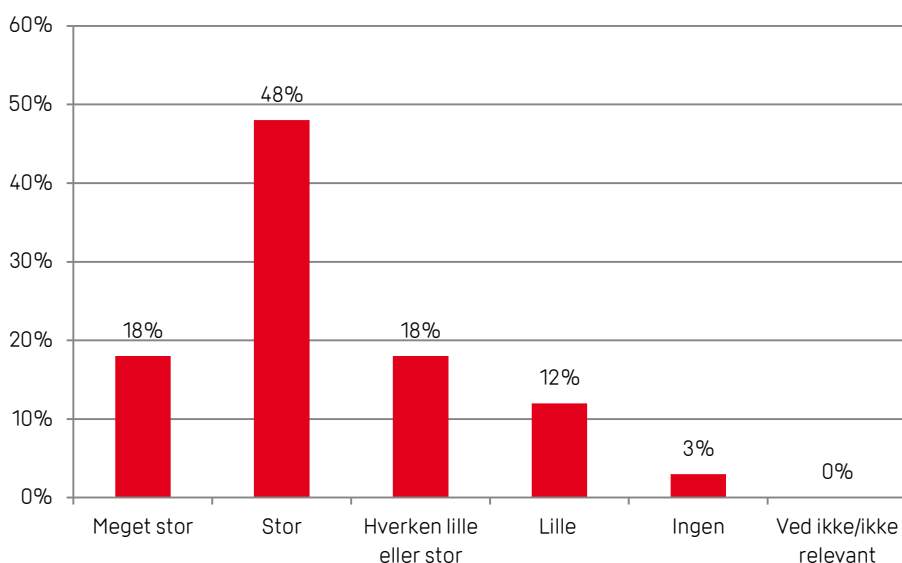
7. TEMA 3: SOLDATERNES HOLDNINGER TIL MEDIERNES INTERESSE

Tema 3 beskæftiger sig med målinger på soldaternes oplevelse af mediepresset og på soldaternes forståelse af mediernes rolle for projektets status. Dette tema ser nærmere på mediernes rolle i projektet. På den ene side har der været interesse i at måle på mediernes interesse for DIF Soldaterprojekt, herunder også få en række indikationer på, om projektdeltagerne mener, at medierne har været for påtrængende og om soldaterne anerkender, at medierne er en vigtig del og medvirkende til at skabe omtale, interesse og midler til projektets aktiviteter.

Der er nok ingen tvivl om, at medierne har spillet en meget central rolle i DIF Soldaterprojekt. En gennemgang af artikeldatabasen Infformadia.dk viser således, at der i alt har været 385 særskilte medieklip, hvor projektet omtales.⁸ Udfordringen har været at skabe en balance mellem på den ene side at skabe positiv omtale, og på den anden side at værne om projektdeltagerens privatliv. I relation hertil har medierne behov for, at soldaterne giver noget af sig selv, hvad enten dette er billeder, citater eller længere portrætter. Også af hensyn til projektets aktivitetsniveau, hvor medieomtale kunne skabe nogle eksterne indtægter, der kunne anvendes til projektindhold.

Men mediernes vinkling af historier kan også opleves for skæve, irrelevante eller for direkte ukorrekte, hvilket, ifølge projektlederen, allerede har resulteret i enkelte eksempler på dårlig medieomtale. På denne baggrund har han haft sit hyr med at holde styr på medierne, som gerne ville i kontakt med de hjemkomne skadede soldater i jagten på en hurtig historie. Projektlederen har efter de indledende erfaringer fungeret som en sluse, der kun lukkede de mere venligtsindede medier igennem til soldaterne og har således etableret et filter for medierne, hvilket projektlederen selvsagt skulle tænke nøje over, for ikke selv at skade sine egne tillidsbårne relationer til soldaterne. Det første spørgsmål i denne sammenhæng går på soldaternes vurdering af, hvor stor en interesse soldaterne selv vurderer, at medierne har haft for dem som hjemvendte skadede soldater som en oplagt mediehistorie. Svarene fremgår af nedenstående tabel.

Figur 29: 'Hvor stor en interesse vurderer du, at medierne har haft for skadede soldater?'

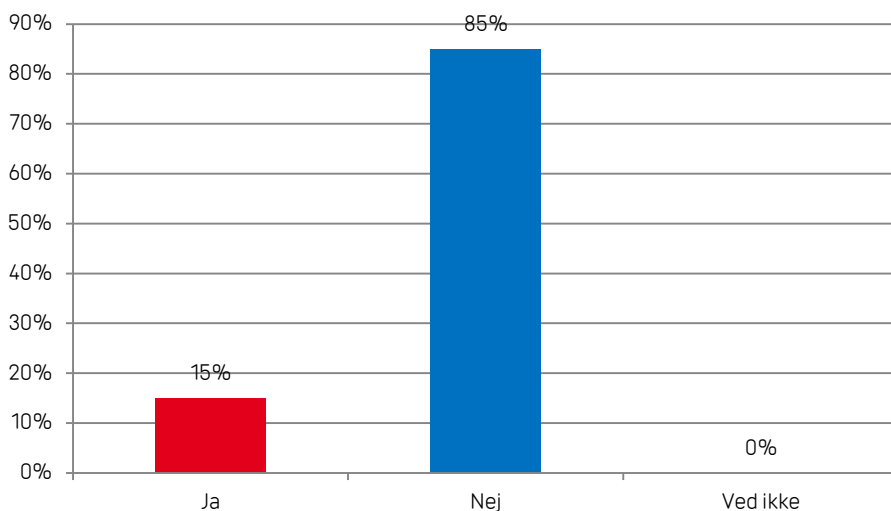
⁸ Disse 385 artikler rummer alt former fra medier – både elektroniske og papirbårne medier og alt fra store landsdækkende til små lokale medier. Af de 385 artikler udgør omtaler af Ride4Rehab den største andel idet at denne aktivitet i sig selv tiltrak 134 unikke medieklip, svarende til over en fjerdedel af samtlige medieklip.

Svarfordelingen viser, at hovedparten af soldaterne har oplevet, at medierne har haft en 'meget stor' eller 'stor' interesse. Disse to svarkategorier giver sammenlagt 66 pct. af respondenterne.

I en del af telefonsamtalerne gav en stor andel af de aktive projektdeltagere dog udtryk for, at de vurderede, at medierne var mere tilstedeværende tidligere i projektet, og at de fornemmer, at mediernes interesse generelt har været aftagende både vedrørende de hjemvendte soldaters generelle situation, men også vedrørende DIF Soldaterprojekt, der i mange deltageres øjne har manglet presseopmærksomhed på det sidste.

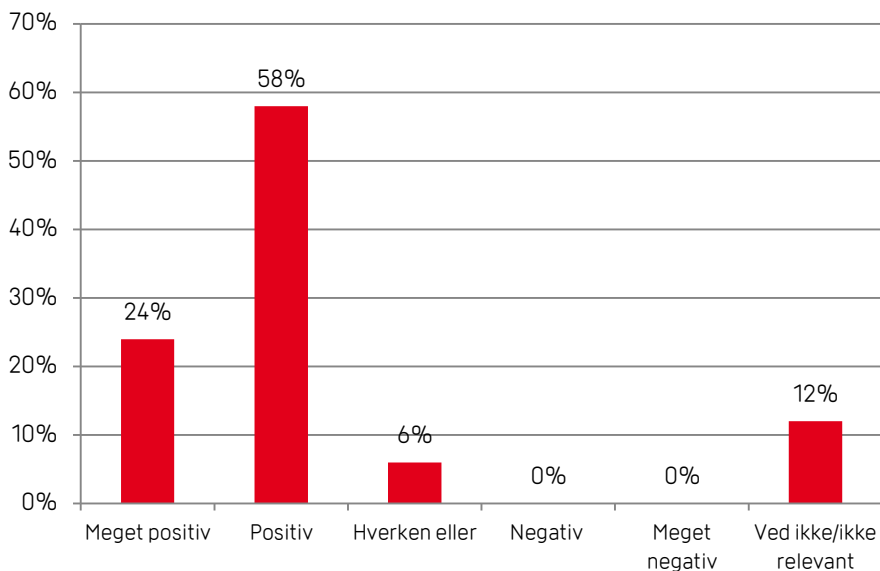
Derfor bør der i styregruppen diskuteres, om denne mere kvalitative analyse også deles her, eller om det primært er et indtryk, der hersker blandt soldaterne. I tæt sammenhæng hermed blev nedenstående spørgsmål formuleret, som går på, om denne generelle interesse har været generende for soldaternes privatliv? Resultatet fremgår af følgende figur.

Figur 30: 'Mener du, at denne interesse har været generende for dit privatliv?'

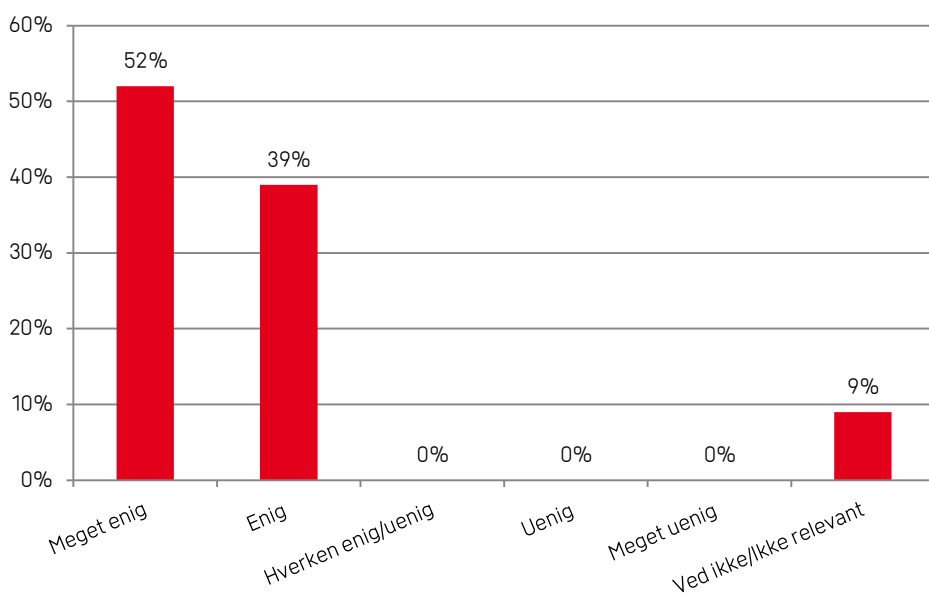

15 pct. af soldaterne svarer, at den generelle medieinteresse har været generende for deres privatliv. Selv om dette fremstår som et ikke ubetydeligt mindretal, afhænger vurderingen i høj grad af øjnene, der ser.

Således blev der også spurgt ind til om mediernes dækning af DIF Soldaterprojektet og om medierne, ifølge soldaternes vurderinger, havde dækket projektet positivt eller negativt. Svarfordelingen fremgår af nedenstående figur. Direkte adspurgt om mediernes dækning af DIF Soldaterprojekt svarer langt hovedparten af soldaterne, at dækningen generelt har været enten 'meget positiv' eller 'positiv'.

Figur 31: 'Har mediernes dækning af projektet generelt været positiv eller negativ?'

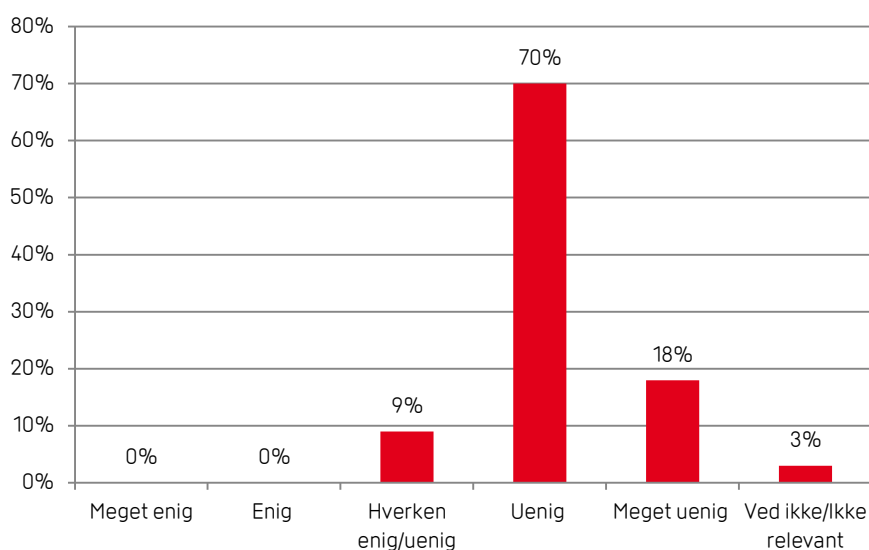
Disse to svaralternativer samler således i alt 82 pct., hvilket giver et indblik i en generelt stor tilfredshed med mediernes dækning af DIF Soldaterprojekt. Samtidig er det værd at notere, at ingen respondenter svarer, at de synes, at den generelle mediedækning har været negativ. Som opfølgning til dette spørgsmål blev soldaterne spurgt om at vurdere nedenstående udsagn om, at medierne har haft en central rolle i forbindelse med udbredelsen af kendskabet til DIF Soldaterprojekt i befolkningen. Svarfordelingen fremgår af nedenstående figur.

Figur 32: 'Medierne spiller en vigtig rolle i forhold til udbredelsen af kendskabet til DIF Soldaterprojekt i befolkningen.'

Svarfordelingen støtter op om det indtryk, man fik i forrige figur – at soldaterne generelt vurderer, at medierne har spillet en positiv rolle for DIF Soldaterprojekt. I denne sammenhæng svarer hele 91 pct., at de er 'meget enige' eller 'enige' i udsagnet om, at medierne spiller en vigtig rolle for kendskabet til projektet.

Afslutningsvis blev soldaterne bedt om at vurdere udsagnet om, at medierne har fyldt for meget i DIF Soldaterprojekt, hvilket kan udlægges på den måde, at medierne enten har været nærgående og/eller har fået for en for stor og uhindret plads i forhold til projektets indhold og deltagerne. Svarfordelingen fremgår af nedenstående fordeling.

Figur 33: 'Jeg mener, at medierne har fyldt alt for meget i projektet.'

Svarfordelingen i ovenstående figur understøtter de tidligere resultater og giver indtryk af, at soldaterne generelt har været glade for mediernes omtale af projektet og ikke mener, at de har været forstyrrende eller fyldt for meget i projektet.

7.1 DELKONKLUSION PÅ TEMA 3

Dette tema har set nærmere på soldaternes holdninger til mediernes interesse for projektet, herunder en række målinger på soldaternes oplevelse af mediepresset og på soldaternes forståelse af mediernes rolle for projektets status. Resultaterne viste ret entydigt, at der samlet set var en stor opbakning til mediernes rolle som en positivt medspillende aktør i projektet.

Svarfordelingen viste, at hovedparten af soldaterne har oplevet, at medierne har haft en 'meget stor' eller 'stor' interesse, men flere af soldaterne tilkendegav i denne forbindelse samtidig, at de fornemmede, at medieinteressen var for aftagende, og at der i starten af projektet og også generelt havde været mere medieinteresse for et par år siden.

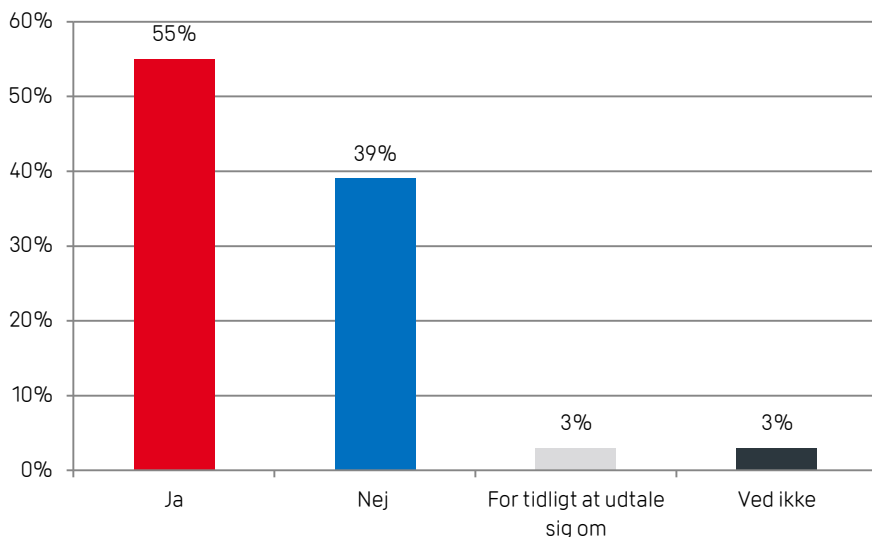
Langt hovedparten af soldaterne giver udtryk for, at mediedækningen generelt har været enten positiv, at medierne har spillet en positiv rolle for projektet og at medierne ikke har fyldt for meget i projektet.

8. TEMA 4: MÅLINGER PÅ PROJEKTDELTAGELSENS BETYDNING

Tema 4 beskæftiger sig med soldaternes generelle liv, herunder målinger på omfanget af nyetablerede tillidsbårne sociale relationer mellem projektdeltagerne, erhvervelse af nye sociale kompetencer og soldaternes perspektiver på deres nye identitet samt deres syn på at kunne begå sig uden for Forsvarets rammer.

Dette tema samler op på DIF Soldaterprojektets mere overordnede og reflekterede ramme og ser nærmere på, om deltagelsen i projektet har medført en række af de refleksioner og kompetencer, som projektet også sigtede på at resultere i. I nedenstående figurer ser vi derfor nærmere på, om soldaterne mener, at de har fået andre udbytter af deltagelsen end de oplevelser, som er projektdeltagelsens umiddelbare resultat. I første omgang blev der spurgt ind til, om soldaterne via projektdeltagelsen havde fået nye venner.

Figur 34: 'Har du fået nye venner som følge af din deltagelse i DIF Soldaterprojekt?'

Over halvdelen svarer, at de har fået nye venner som følge af projektdeltagelsen, hvilket er yderst tilfredsstillende. Projekt- og idrætsdeltagelsen viser sig således som en tilpasset ramme, der resulterer i nye sociale tillidsbårne relationer. I en krydsning med de tre aktivitetsprofiler viser det sig logisk nok, at besvarelsen af dette spørgsmål relaterer sig direkte til hvor aktiv og engageret soldaten har været i projektet.

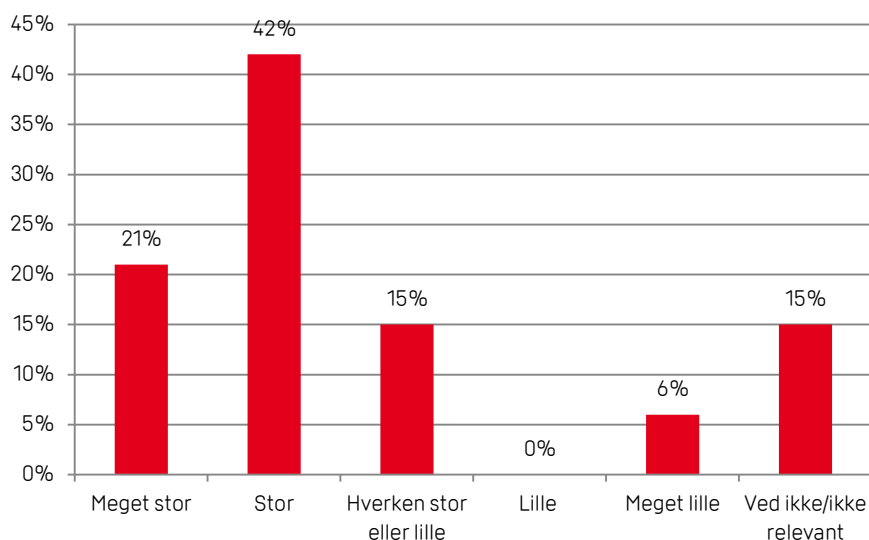
Tablet 13: Aktivitetsprofil og med nye venner

Har du fået nye venner som følge af din deltagelse i DIF Soldaterprojekt?					
Aktivitetsprofil	Ja	Nej	For tidligt at udtale sig om	Ved ikke	Total
Aktiv	85 %	7 %	8 %	0 %	100 %
Delvist aktiv	58 %	42 %	0 %	0 %	100 %
ikke aktiv	0 %	88 %	0 %	13 %	100 %
Total	55 %	39 %	3 %	3 %	100 %

Tabellen afslører således, at der er stærke statistiske sammenhænge mellem projektdeltagelsen og omfanget af nye venskabsrelationer, hvilket i projektsammenhænge selvsagt er både logisk og yderst positivt.

I tæt forbindelse hermed valgte vi også at spørge mere direkte ind til soldaternes vurderinger af, hvilken værdi DIF Soldaterprojekt har haft for deres respektive liv og om projektdeltagelsen efter deres mening har medvirket til at forøge den generelle livstilfredshed. Svarene fremgår af nedenstående figur.

Figur 35: 'Hvor stor betydning har DIF Soldaterprojekt haft for din generelle tilfredshed med dit liv?'

Et stort flertal på i alt 63 pct. svarer i denne forbindelse, at DIF Soldaterprojekt har haft enten 'meget stor' eller 'stor' indflydelse på deres generelle tilfredshed med livet, hvilket må betragtes som en særdeles tilfredsstillende og imponerende score.

Projektdeltagelsen er sandsynligvis, for en stor dels vedkommende, én ud af flere aktiviteter, men på denne baggrund er det endnu mere imponerende, at så stor en andel giver udtryk for, at projektet har bidraget positivt til deres liv. I den modsatte ende finder vi 15 pct., der svarer 'ved ikke' til spørgsmålet og hhv. 6 pct., der svarer 'meget lille' til spørgsmålet. Hertil også 15 pct., der ikke ønsker at tage stilling til spørgsmålet eller ikke ved, hvad de skal svare.

Også i denne sammenhæng må der forventes en sammenhæng med aktivitetsprofilerne, hvilket nedenstående tabel ser nærmere på.

Tabel 14: Aktivitetsprofil og generel livstilfredshed

Hvor stor betydning har DIF Soldaterprojekt haft for din generelle tilfredshed med dit liv?						
Aktivitetsprofil	Meget stor	Stor	Hverken stor eller lille	Meget lille	Ved ikke/ikke relevant	Total
Aktiv	46 %	31 %	15 %	8 %	0 %	100 %
Delvist aktiv	8 %	75 %	8 %	8 %	0 %	100 %
ikke aktiv	0 %	13 %	25 %	0 %	63 %	100 %
Total	21 %	42 %	15 %	6 %	15 %	100 %

Krydstabellen mellem aktivitetsprofilen og spørgsmålsbesvarelsen taler sit tydelige sprog således, at jo mere projektaktiv man har været, des større andel svarer, at projektet har haft 'meget stor' betydning for deres liv. Dog rummer besvarelsene også enkelte mindre logiske sammenhænge, hvor en respondent trods manglende projektdeltagelse har

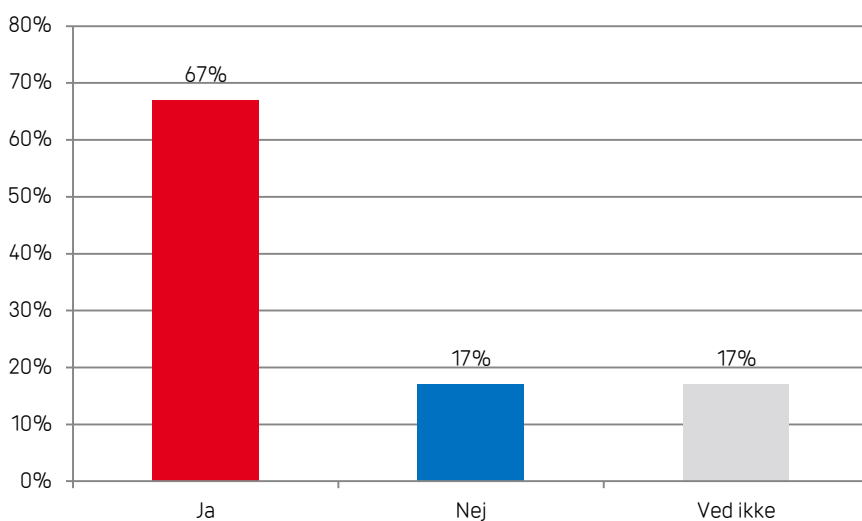
svaret, at projektet har haft 'stor' betydning, hvilket virker noget mystisk. Det generelle indtryk er dog, at der er en fin sammenhæng mellem aktivitetsdeltagelsen og den heraf følgende svarafgivelse.

Et andet af projektets centrale elementer var, at soldaterne via projektdeltagelsen fik etableret en mulighed for at sætte ord på deres forventninger til fremtiden, herunder hvilke forestillinger de har om deres tætte relationer til Forsvaret og identiteten som soldat. På baggrund af den fysiske skade, som soldaternes er blevet pådraget, er udsigterne til en karriere i Forsvaret ikke længere så oplagt som i tiden, før skaden indtraf.

Derfor ville det for store andele af de skadede soldater være oplagt at søge andre muligheder i livet, herunder evt. påbegynde en uddannelse, såfremt helbredstilstanden og det fysiske handicap tillader det. I denne forbindelse blev der spurgt ind til soldaternes ønsker og vurderinger for fremtiden.

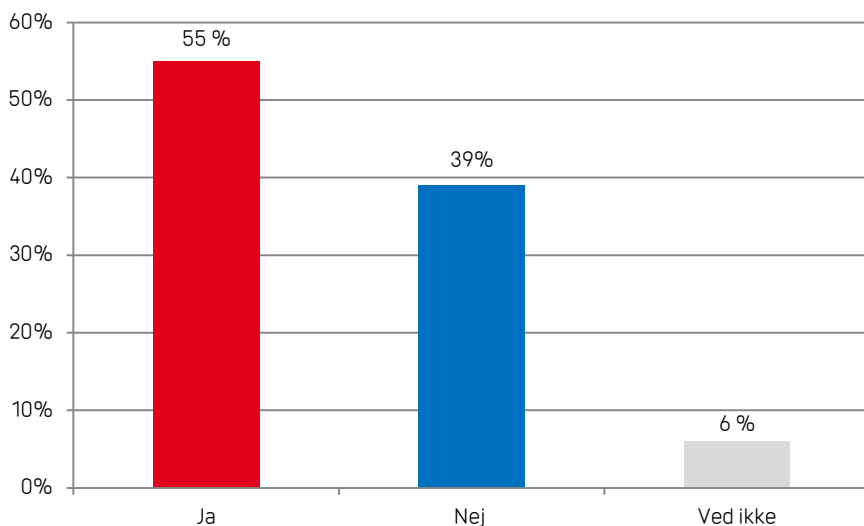
I første omgang blev de spurgt om, hvorvidt soldaterne tror, om de er ansat i forsvaret om fem år, hvilket siger noget om soldaternes vurdering af deres fremtidige karriere efter det fysiske handicap. Svarfordelingen fremkommer i nedenstående figur.

Figur 36: 'Tror du, at du er ansat i Forsvaret om 5 år?'

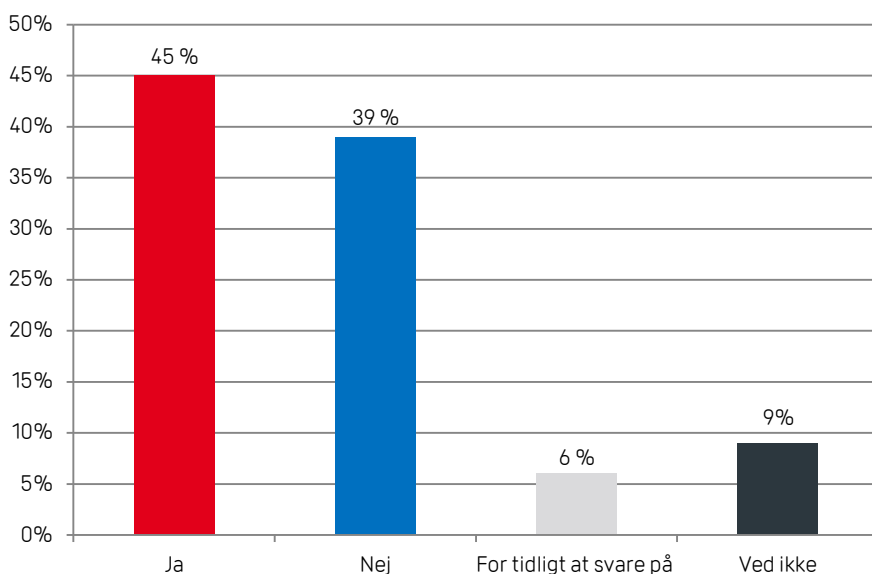
Det store flertal af soldaterne på 67 pct. tror således, at de i en eller anden funktion er ansat i Forsvaret om fem år. Det betyder dog ikke nødvendigvis, at dette dels er realistisk, dels at dette er udtryk for, at soldaterne også ønsker, at det forholder sig sådan om fem år.

Det opfølgende spørgsmål handlede derfor om, hvorvidt soldaterne også håber på, at de er ansat i Forsvaret om fem år. Besvarelserne giver indblik i, om soldaterne selv håber på, at deres fremtidige professionelle liv foregår i eller uden for Forsvarets rammer. Svarfordelingen til spørgsmålet fremgår af nedenstående figur.

Figur 37: 'Håber du, at du vil være ansat i Forsvaret om 5 år?'

I modsætning til ovenstående figur 36 er det kun et lille flertal på 55 pct., der håber på, at de om fem år er ansat i Forsvaret. Der er således en gruppe, der vurderer, at de er ansat i Forsvaret om fem år, der tilsyneladende ikke ønsker, at dette realiseres i praksis. Det kunne derfor være relevant at identificere denne gruppe nærmere for at identificere hvilke soldater, der er tale om, og se på hvilke muligheder, der er for at realisere deres tanker og ønsker om at etablere sig uden for Forsvaret.

I tæt sammenhæng hermed blev soldaterne også spurgt om deres vurderinger vedrørende projektdeltagelsens indvirkning på deres muligheder for at kunne begå sig uden for Forsvarets rammer. Dette spørgsmål rummer således en række af de uformelle kompetencer, som er potentielle resultater af projektdeltagelsen, hvilket blandt andet kommer til udtryk i erhvervelsen af nye sociale kompetencer, nye dialogbaserede samtaleformer og fokus på egne behov og interesser frem for den ordreparering, som har været en stor del af de professionelle soldaters hverdag. Soldaternes besvarelser i nedenstående figur viser, at dette gør sig gældende for en stor andels vedkommende.

Figur 38: 'Har projektet medvirket til, at du bedre kan begå dig uden for Forsvaret?'

Hele 45 pct. svarer således, at projektdeltagelsen i DIF Soldaterprojekt har medvirket til at de i dag bedre kan begå sig uden for Forsvaret. 39 pct. svarer derimod, at dette ikke er tilfældet for deres vedkommende. Det er i denne sammenhæng interessant at se nærmere på, om der er sammenhæng mellem aktivitetsprofilerne og svarafgivelse til ovenstående spørgsmål – altså om graden af projektinvolvering har indflydelse på soldatens vurdering af, om han er blevet bedre i stand til at kunne begå sig i det almindelige samfund uden for Forsvaret, hvilket nedenstående krydstabel ser nærmere på.

Tablet 15: Aktivitetsprofil og evnen til at begå sig

Har projektet medvirket til, at du bedre kan begå dig uden for Forsvaret?					
Aktivitetsprofil	Ja	Nej	For tidligt at svare på	Ved ikke	Total
Aktiv	77 %	15 %	8 %	0 %	100 %
Delvist aktiv	25 %	42 %	8 %	25 %	100 %
ikke aktiv	25 %	75 %	0 %	0 %	100 %
Total	45 %	39 %	6 %	9 %	100 %

Tabellen afslører, at der blandt de mest projekttaktive er en markant større andel end blandt de to andre profiler, der svarer, at projektet har medvirket til, at de i dag bedre kan begå sig uden for Forsvaret, hvilket giver indtrykket af, at projektet på denne måde har været en positiv medspiller til at forme nogle andre kompetencer end dem, de har tillært sig i deres tid som professionel soldat i Forsvaret.

8.1 DELKONKLUSION PÅ TEMA 4

Dette tema har set lidt nærmere på, om soldaternes generelle liv har ændret sig som følge af projektdeltagelse, herunder måling på forholdet mellem soldaternes realistiske forventninger og ønsker til fremtiden samt oplevelsen af at få etableret nye sociale relationer og nye sociale kompetencer. Resultaterne viser alt i alt, at DIF Soldaterprojekt på en række punkter har haft stor indflydelse på soldaternes syn på deres eget liv og de muligheder, som de står tilbage med og over for som fysisk skadede soldater. Over halvdelen af soldaterne svarer, at de har fået nye venner som følge af projektdeltagelsen. Samtidig afslører krydsningen med aktivitetsprofilerne, at der er stærke sammenhænge mellem projektdeltagelsen og omfanget af nye venskabsrelationer, hvilket understreger, at den aktive projektdeltagelse også har resulteret i en række positive sociale relationer soldaterne imellem.

Et stort flertal på i alt 63 pct. af soldaterne svarer også, at DIF Soldaterprojekt har haft enten 'meget stor' eller 'stor' indflydelse på deres generelle livstilfredshed. Også her viste en krydsning med aktivitetsprofilerne positive sammenhænge, der identificerede, at andelen af de mest projekttaktive, som svarede, at projektdeltagelsen har haft 'meget stor' betydning for deres liv, var markant større end de to andre aktivitetsprofiler, der hhv. har deltaget delvist aktivt og ikke aktivt. I relation til soldaternes fremtidsudsigter og, om denne skulle ske i eller uden for Forsvaret besvarede et stort flertal af soldaterne på 67 pct., at de tror, at de er ansat i Forsvaret om fem år. I modsætning til denne vurdering var der et mindre flertal på 55 pct., der også direkte håbede herpå, hvilket betyder, at der tilsyneladende er en gruppe, der ønsker, at deres forventninger til fremtiden inden for Forsvarets rammer ikke realiseres.

Afslutningsvis viste den afsluttende måling, at projektdeltagelsen har medvirket til at 45 pct. af soldaterne vurderer, at de i dag bedre kan begå sig uden for Forsvarets rammer. Også i denne sammenhæng var der positive sammenhænge mellem aktivitetsprofilen og andelen, der vurderede, at projektdeltagelsen havde resulteret i erhvervelsen af nye kompetencer, der gør dem bedre i stand til at fungere uden for Forsvaret. Man kan på denne baggrund argumentere for og sandsynliggøre, at DIF Soldaterprojekt har været et yderst positivt element i især de mest projekttaktives liv.

**OVER HALVDELEN AF
SOLDATERNE
SVARER, AT DE HAR
FÅET NYE VENNER
SOM FØLGE AF
DELTAGELSEN**

Ride4Rehab, 2013

Soldaterne gennemførte fra den 28. august til 3. september 2013 'Ride4Rehab' – en motionscykeltur gennem Danmark. Forrest i feltet ses tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussen, der deltog på løbets tredje etape.

Fotograf: Brian Mouritzen

9. TEMA 5: TILFREDSHEDSMÅLINGER

Det afsluttende tema ser nærmere på hvilke forhold ved projektdeltagelsen, der har været gode/ mindre gode, herunder også målinger på soldaternes vurdering af, om soldaterprojektet bør fortsætte i fremtiden.

Dette afsluttende tema ser nærmere på, hvilke af projektets elementer, som soldaterne vurderer, har været hhv. det bedste og dårligste. Spørgsmålene herunder var formuleret som åbne spørgsmål, hvor soldaterne blev bedt om at besvare spørgsmålene vedr. 'det bedste' og 'det dårligste' ved projektet med deres egne ord.

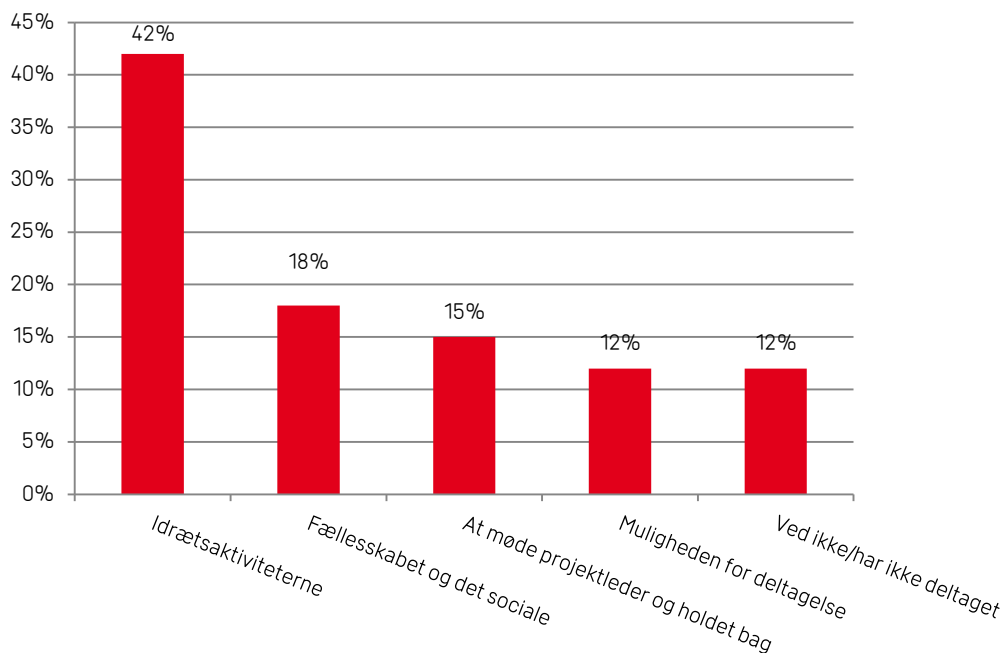
Svarene dækker således over en længere række udsagn, der indeholder en stor variation og bredde. I relation til spørgsmålet vedr. 'det bedste' ved projektet fremkommer blandt andet følgende svar som reaktioner:

- Idrætsaktiviteternes alsidighed, hvor alle kunne deltage uanset handicap.
- Det sociale fællesskab og muligheden for at dele viden med nogen, der var i samme situation som en selv.
- Engagementet fra projektlederen Rune og alle medarbejderne bag.
- Det hele - muligheden for deltagelse var det bedste.

De forskellige udsagn er forsøgt kategoriseret i fem forskellige kategorier, så man kan danne sig et overblik over fordelingen af svarene. Kategoriseringen af udsagnene er foretaget i følgende kategorier:

- **'Idrætsaktiviteterne'**, som dækker over udsagn, der roser projektet for at rumme alsidige idrætsaktiviteter, der både repræsenterede et stort udvalg og samtidig evnede at appellere til stort set alle deltagerne uanset deres handicap.
- **'Fællesskabet og det sociale'**, der dækker over udsagn, der relaterer sig til projektets samling af soldater, der værdsætter at have været i samme rum med andre, der havde tilsvarende oplevelser og erfaringer som dem selv. Via dette møde etablerer soldaterne et stærkt socialt fællesskab og oplever, at de bliver forstået og selv forstår andres situation på baggrund af refleksioner over deres situation.
- **'At møde projektleder og holdet bag'**, hvilket dækker over udsagn, der roser projektleder Rune Oland for sit store engagement og sine faglige evner, samt roser hele projektets set-up med engagerede medarbejdere, der alle har bidraget til projektets indhold og dets praktiske gennemførelse.
- **'Muligheden for deltagelse'** dækker over udsagn, der roser selve eksistensen af projektet, som en mulighed, der ikke eksisterede tidligere. Dette udsagn repræsenterer med stor sandsynlighed den mindre gruppe fra aktivitetsprofilen 'ikke aktiv', som har valgt at rose projektets eksistens frem for at svare 'ved ikke' eller 'irrelevant', hvilket betyder, at de under andre denne projektoplevelse, selv om de ikke selv har haft mulighed eller ønsket selv at deltage.

Hvis man accepterer denne ovenstående grove kategorisering af soldaternes respektive udsagn, fremkommer nedenstående svarfordeling – se nedenstående figur.

Figur 39: 'Hvad har været det bedste ved projektet?'

Som det kan ses, samler de fleste udsagn om 'det bedste' ved projektet sig om selve det idrætslige indhold. Alsidigheden i aktiviteterne roses og ligeså roses aktiviteterne for at lykkedes med at skabe muligheder for alle på tværs af fysiske handicaps. Deltagelsen i idrætsaktiviteterne har på denne måde uden tvivl resulteret i store oplevelser for den enkelte soldat. Også det at dyrke idræt og gennemføre aktiviteter i fællesskab med de andre bliver omtalt som 'det bedste'. Herefter roses projektet for det sociale fællesskab, der ligeledes har betydet, at soldaterne har mødt ligesindede, som har samme overvejelser og tanker om deres liv, som de går rundt med.

Muligheden for at lære andre soldater at kende, at skabe nye venskaber og, via idrætten, at lære nye sider af andre mennesker at kende, roses ligeså. Den tredje kategori rummer stor ros til projektlederen og holdet bag projektet, der både beskrives som fagligt kompetente og dybt engagerede, socialt tillidsvækkende og imødekommende.

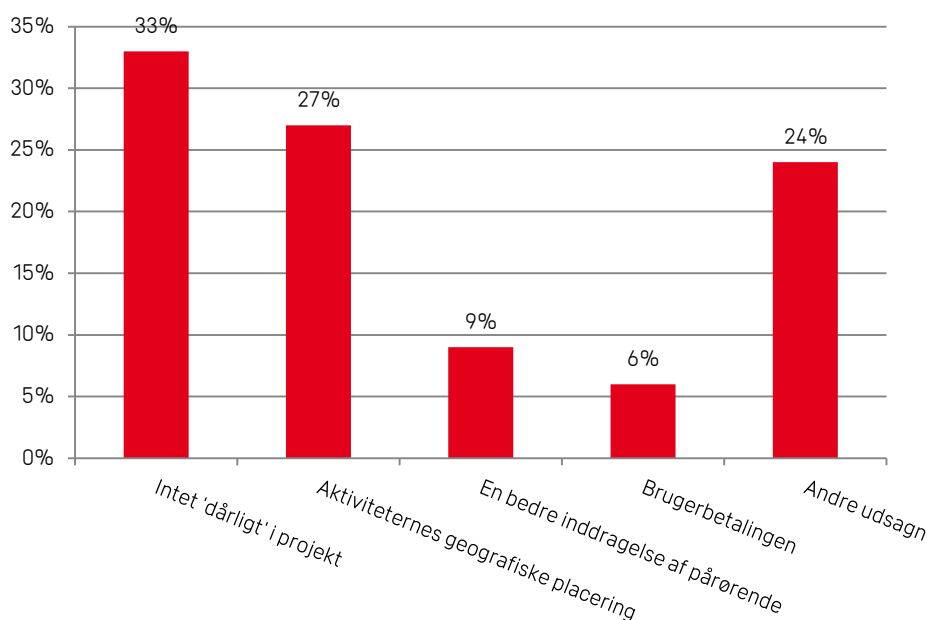
Når man herefter vender blikket mod de forhold, som ifølge soldaterne kan betragtes som 'det dårligste' ved projektet, fremkommer der en række svar, der spreder sig over en større række af emner, end ovenstående figur giver udtryk for. Dette er i princippet udtryk for, at der ikke er den store enighed blandt soldaterne omkring hvilket forhold, der kunne være bedre i projektet. Flere af soldaterne har dog givet udtryk for, at de ikke ønsker eller ikke kan påpege direkte kritiske eller dårlige elementer ved projektet. Dette er selvsagt udtryk for en stor og generelt tilfredshed med DIF Soldaterprojekt. De resterende indholdsrettede udsagn orienterer sig dog mod følgende kategorier:

- **'Aktiviteters geografiske placering'**, som dækker over udsagn, der kritiserer projektet for den geografiske koncentration af aktiviteterne i Københavnsområdet og på Svanemøllen Kaserne. Dette kritikpunkt er også tidligere kommet frem i evalueringen og problemstillingen synes umiddelbar svær at løse inden for projektets nuværende rammer.
- **'En bedre inddragelse af pårørende'**, som dækker over udsagn, der både kritiserer den praktiske tilrettelæggelse af (de manglende) aktiviteter for de pårørende, den manglende inddragelse af pårørende eller en direkte kritik af de pårørendes opførsel på specifikke camps.

- **'Brugerbetalingen'**, der dækker over udsagn, der relaterer sig til den egenbetaling, som blev afkrævet soldater med ønske om at deltage i projektets aktiviteter.
- **'Andre udsagn'**, dækker forskellige udsagn, der ikke uden videre kan kategoriseres. Herunder kritiseres et for lavt sportsligt ambitions- og aktivitetsniveau, hvor man blev presset til de fysiske grænser, kritik af en for ensformig træning på CFI-torsdagstræningen, kritik af, at der var for få deltagere, kritik af manglende personlige telefonopringninger med tilbud om projektdeltagelse.

Svarafgivelserne vedrørende 'det dårligste' er forsøgt kategoriseret ud fra ovenstående, hvor nedenstående figur giver indblik i fordelingen.

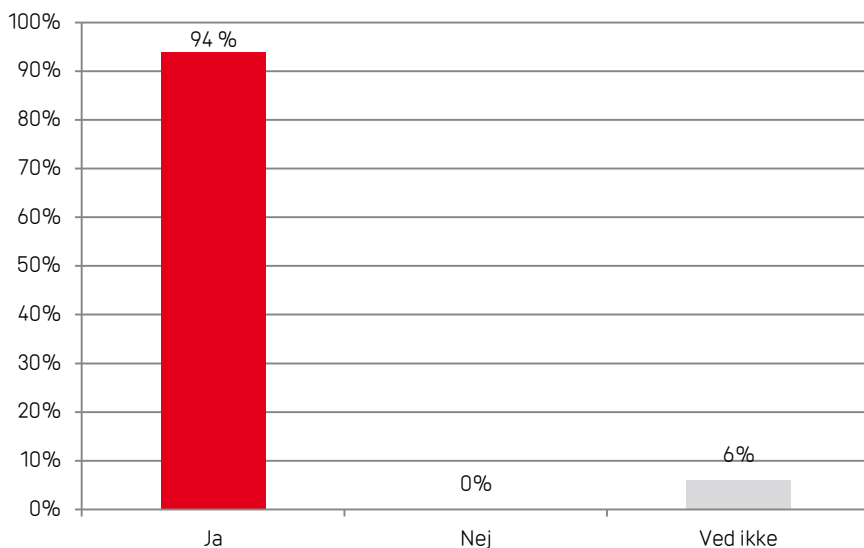
Figur 40: 'Hvad har efter din mening været det dårligste ved projektet?'

Det forhold, at hele 33 pct. af soldaterne af sig selv vælger ikke at påpege noget som kritisabelt eller dårligt ved projektet, er i sig selv ganske imponerende. Det andet kritikpunkt omhandler projektets manglende geografiske spredning. Dette kritikpunkt var dog allerede velkendt af styregruppen og kritikken af den uhensigtsmæssige geografiske placering kommer således ikke som en stor overraskelse for styregruppens vedkommende.

Kritikken vedrørende en bedre inddragelse af de pårørende er til gengæld en kritik, som der bør mane til eftertanke. Især kritikken af en række pårørendes opførsel bør give anledning til overvejelser om hvilke spilleregler, der skal være for inddragelsen af pårørende. At nogen vælger at kritisere brugerbetalingen, må forstås på den baggrund, at den generelt lave brugerbetalning alligevel har holdt et par soldater fra deltagelse.

Afslutningsvis blev soldaterne bedt om at besvare, om de mente, at DIF Soldaterprojekt skulle fortsætte efter udviklingsprojektets udløb i 2014. Dette kan selvsagt betragtes som et stærkt ledende spørgsmål, og da der reelt ikke er de store konsekvenser bundet til en positiv besvarelse af spørgsmålet, må soldaternes svar tages med visse forbehold. På trods af dette almindelige forbehold, bør nedenstående figur betragtes med en vis tilfredshed af styregruppen og projektledelsen bag DIF Soldaterprojekt.

Figur 41: 'Bør DIF Soldaterprojekt fortsætte efter 2014?'

Hele 96 pct. af deltagerne svarer, at de mener, at DIF Soldaterprojekt bør fortsætte efter projektudløbet i 2014. Om det store flertals ønske realiseres, er selvsagt en idrætspolitisk prioritering, men soldaternes opbakning til DIF Soldaterprojekt er, i denne sammenhæng, ikke til at tage fejl af.

9.1 DELKONKLUSION PÅ TEMA 5

Dette afsluttende tema har set nærmere på en række tilfredshedsmålinger, hvor en række centrale forhold ved projektdeltagelsen blev afdækket i relation til spørgsmålet om, hvad der har været 'det gode' og 'mindre gode'. I relation til en længere række kvalitative udsagn, der indeholdt stor variation og bredde omhandlende 'det gode' og 'mindre gode', blev der etableret en række svarkategorier, så der kunne dannes et overblik over svarfordelingen.

Langt de fleste udsagn vedrørende 'det bedste ved projektet' koncentrerede sig om selve det idrætslige indhold. Især alsidigheden i aktiviteterne blev rost af soldaterne, men også det forhold, at det i praksis lykkedes at skabe muligheder for alle deltagerne på tværs af de fysiske handicaps, blev omtalt. Deltagelsen i idrætsaktiviteterne har på denne måde uden tvivl resulteret i gode fælles og subjektive oplevelser. Dertil blev projektet rost for sit unikke fællesskab blandt deltagerne, som har gjort det muligt for ligesindede soldater at møde hinanden og dele erfaringer, meninger og oplevelser med hinanden.

Når man herefter vender blikket mod de forhold, som ifølge soldaterne kan betragtes som mere kritisable forhold ved projektet, fremkom relativt spredte svar, hvilket indikerer en større uenighed blandt soldaterne vedr. dette spørgsmål. De fleste soldater samler sig om det forhold, at de ikke ønsker eller kan påpege dårlige elementer ved projektet, hvilket indirekte er udtryk for en stor og generel tilfredshed. De resterende indholdsrettede udsagn indeholdt kritikpunkter af projektets manglende geografiske spredning samt en kritik vedrørende en bedre inddragelse af de pårørende.

Afslutningsvis blev soldaterne bedt om at vurdere, om DIF Soldaterprojekt skulle fortsætte efter udviklingsprojektets udløb i 2014. Hele 96 pct. af soldaterne svarede bekræftende til dette spørgsmål, hvilket viser en opbakning til projektet, der ikke er til at tage fejl af.

**HELE 96 % AF
SOLDATERNE
SVAREREDE, AT
PROJEKTET SKULLE
FORTSÆTTE EFTER
2014, HVILKET
VISER EN
OPBAKNING, DER
IKKE ER TIL AT
TAGE FEJL AF**

Center for Idræt, januar, 2013

d. 19. januar 2013 aflagde Statsminister Helle Thorning-Schmidt skadede soldater i DIF Soldaterprojekt et uformelt besøg under en træningsweekend på Center for Idræt (CFI) på Svanemøllens Kaserne.

Fra venstre ses Henrik Morgen, Helle Thorning-Schmidt, Christian Richardson, Henrik Andersen og Kristian Nielsen.

Foto: Brian Mouridsen

10. KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING

Nedenfor samles en række af de mest centrale delkonklusioner op. Efterfølgende sættes der fokus på en række supplerende perspektiverende pointer, som den hovedsageligt kvantitative evaluering ikke har indfanget.

Generelt må man på baggrund af ovenstående figurer og tabeller konkludere, at soldaterne giver udtryk for stor tilfredshed med DIF Soldaterprojekt. Dette forhold gælder i langt hovedparten af evalueringens temaer.

Det store metodiske forbehold, som man må tage i en evaluering som denne, er, at man ikke kan udelukke, at DIF Soldaterprojekt i højere grad har appelleret til de, der i forvejen var meget idrætsinteresserede. Derved appellerer projektet til en bestemt og på forhånd interesseret deltagerkare, hvor det er vanskeligt at måle på, om projektet også evnede at organisere de soldater, der i princippet kunne have mest behov for at deltage, men som ikke blev tiltrukket af det idrætslige indhold. Projekter med fri adgang og frivillig deltagelse blandt de, der tilfældigvis er interesserede, ligger således ofte under for en positiv evaluering, hvor de respektive målinger er udtryk for, at respondenterne har været præget en forudgående interesse.

Mere konkret er der dog statistisk belæg for, at DIF Soldaterprojekt i et vist omfang har formået at tiltrække forskellige skades- og handicapprofiler, hvilket er særdeles positivt. DIF Soldaterprojekt har på denne måde både appelleret til dem, der oplever det fysiske handicap som meget hæmmende, og dem, der ikke er synderligt generet af deres handicap. Evalueringen peger også på, at det er lykkedes at fastholde soldaterne i idrætten; og selv om soldaterne ikke deltager i idrætslige aktiviteter i lige så stor udtrækning som i tiden før skaden indtraf, spiller idrætten fortsat en helt central rolle for hovedparten af soldaterne. Dertil sandsynliggør evalueringen, at DIF Soldaterprojekt på en række fronter har bidraget til at stimulere soldaterne i en idrætsligt set positiv retning.

I relation til projektets konkrete indhold fandt evalueringen, at hovedparten kendte til eksistensen af idrætscamps. Samlet set havde over halvdelen deltaget i én eller flere camps, hvilket er ganske tilfredsstillende. To af tilfredshedsmålingerne knyttet til de gennemførte camps opnår særdeles tilfredsstillende scorer, mens den tredje camp med alpinuren til Østrig scorer markant under. Da der samtidig er markant færre deltagere på denne tredje camp, bør det give anledning til at overveje om camps er den rette måde at anvende projektets ressourcer på.

I relation til projektets mere ordinære ugentlige aktiviteter viser resultaterne, at koncentrationen af aktiviteterne på Svanemøllen Kaserne har medvirket til en mere eller mindre tilfældig inklusion og eksklusion af projektdeltagerne. Næsten halvdelen af de adspurgte respondenter tilkendegiver, at den geografiske placering af CFI-træningen har haft negativ betydning for deres deltagelse. Omvendt var der ikke andre steder end i København, hvor der ville være basis for at etablere en ugentlig træningssession. Blandt de projektdeltagere, der var så heldige at kunne deltage i CFI-aktiviteterne, er der udbredt tilfredshed.

Ud over de tre camps og den ugentlige CFI-træning har DIF Soldaterprojekt også tilbudt en længere række supplerende idrætsaktiviteter, som i vidt forskelligt omfang har appelleret til soldaterne. Samlet set har over halvdelen af soldaterne deltaget i en eller flere af disse idrætsaktiviteter. Resultaterne viser, at samtlige respondenter var tilfredse med det sportslige niveau, hvilket er ganske imponerende, når man tænker på den store alsidighed, som aktiviteterne dækker over.

Evalueringens resultater omhandlende mediernes rolle viste endvidere, at der samlet set var en stor opbakning til mediernes rolle som en positiv medspillende aktør i projektet. Svarfordelingen viste, at hovedparten af soldaterne har oplevet, at medierne har haft en 'meget stor' eller 'stor' interesse for dem, men flere at soldaterne tilkendegav i denne forbindelse, at medieinteressen var aftagende. Langt hovedparten af soldaterne gav dog udtryk for, at medierne har spillet en positiv rolle og, at medierne ikke har fyldt for meget i projektet i forhold til deres personlige grænser.

Resultaterne viser alt i alt, at DIF Soldaterprojekt på en række punkter har haft stor indflydelse på soldaternes betragtning på deres eget liv og de muligheder, som de står over for som fysisk handicappede. Over halvdelen af soldaterne svarer, at de har fået nye venner som følge af projektdeltagelsen. Et flertal af soldaterne vurderer, at de i dag kan begå sig bedre uden for Forsvarets rammer. Man kan på denne baggrund argumentere for og sandsynliggøre, at DIF Soldaterprojekt har været et positivt element i de projektaktives liv.

De afsluttende tilfredshedsmålinger afdækkede, hvad der har været 'det gode' og 'mindre gode' ved projektet. Langt de fleste udsagn vedrørende 'det bedste ved projektet' koncentrerede sig om selve det idrætslige indhold og alsidigheden i aktiviteterne. Også det forhold, at det i praksis lykkedes at skabe muligheder for alle deltagerne på tværs af de fysiske handicaps, blev omtalt som et yderst positivt element i projektet. Deltagelsen i idrætsaktiviteterne har på denne måde uden tvivl resulteret i både store fælles og personlige oplevelser. Dertil blev projektet rost for det unikke fællesskab blandt deltagerne og med projektlederen.

De indholdsrettede udsagn, som indeholdt kritikpunkter af projektet, sigtede på projektets manglende geografiske spredning samt en kritik vedrørende en anden eller bedre inddragelse af de pårørende.

I det afsluttende spørgsmål blev soldaterne bedt om at vurdere, om DIF Soldaterprojekt skulle fortsætte eller ej efter udviklingsprojektets udløb i 2014. Næsten samtlige respondenter svarede bekræftende hertil, hvilket viser en massiv opbakning blandt soldaterne.

10.1 PERSPEKTIVERING

DIF Soldaterprojekt har bevæget sig mellem mange forskellige interesser og hensyn på samme tid. På den officielle side har projektets officielle parter, Dansk Militært Idrætsforbund, Dansk Handicap Idræts-Forbund og Danmarks Idrætsforbund, haft et stort ønske om at udvikle erfaringer med en ny og sårbar gruppe projektdeltagere for derved at kunne udvise et stort og aktivt samfundsansvar.

Denne helt legitime interesse har stået over for en række af projektets interne praktiske hensyn, som i høj grad har omhandlet, hvordan det er at arbejde så intenst med en, for projekt- og foreningsbaseret idræts vedkommende, relativt ny og sårbar deltagergruppe. I modsætning til de oprindelige målsætninger med DIF Soldaterprojekt har der internt i projektet fra starten været et koncentreret fokus på at skabe nogle nye tillidsbårne sociale relationer, som i stor stil har medvirket til det generelt set succesfulde projekt.

De tætte sociale relationer, som evalueringen flere gange giver indtryk af, har krævet et enormt engagement fra projektlederen og holdet bag ham. Engagementet har, for mange projektdeltageres vedkommende, været en helt afgørende faktor - både i begrundelsen for at deltage og i vurderingen af projektets indhold. Blandt andet henvises der fra flere af de deltagende soldater til den indledende og tidskrævende rundtur, som projektlederen havde til de potentielle projektdeltagere i starten af projektperioden.

Rundturen er på mange måder et fint udtryk for det engagement, som projektlederen har haft fra projektstarten - og man må konstatere, at denne insisteren på at opsøge de potentielle projektdeltagere tilsyneladende var godt givet ud, da flere af soldaterne henviser til dette møde og de samtaler, der fandt sted, når de begrunder deres beslutning om projektdeltagelse.

Engagement hos projektlederen og teamet bag har uden tvivl været en vigtig forudsætning for de forandringsprocesser, som store dele af de aktivt deltagende soldater har været igennem. Men engagementet iscenesætter samtidig også et

dilemma, som omhandler skellet mellem den professionelle projektleder og projektlederens mere private person. De tætte tillidsbårne relationer, soldaterne og projektlederen imellem, opnås således ikke uden, at der også investeres følelsesmæssigt. På den baggrund er der også opstået et spørgsmål om, hvor tæt projektlederen skal, kan og bør være på projektdeltagerne – og om de skal betragte hinanden som venner, som bekendte eller som professionelle relationer i samme projekt. I den vurdering er der ikke nogen nemme beslutninger, men det er klart, at også projektlederen skal kunne opretholde en professionel afstand til deltagerne, og i princippet være klar til at gøre sig fri af de tætte relationer, hvis projektet skulle afsluttes.

Gråzonen mellem projektlederen og mennesket bag er en klassisk udfordring i projekter, der målretter sig mod deltagere, der er tiltænkt en social udvikling undervejs, hvor der er mulighed for at omdefinere sig som menneske og finde nye veje i livet. På dette plan må DIF Soldaterprojekt i allerhøjeste grad betragtes som et udviklingsprojekt, hvor idrætten ikke blot er leg og underholdning. Idrætten har været det konkrete omdrejningspunkt, som har gjort det muligt at opleve nogle unikke øjeblikke sammen, hvilket igen har betydet, at det har været muligt at knytte nogle relationer til hinanden, som med stor sandsynlighed ellers ikke ville have været skabt.

De tillidsbårne relationer mellem projektlederen og -deltagerne har også været en forudsætning for, at projektet har udviklet en række af soldaternes sociale kompetencer, hvor mange af deltagerne i højere grad giver udtryk for, at de i dag har bedre forudsætninger for at fungere uden for Forsvarets rammer. Hvor soldaterne som udsendte tidligere var skolet til at kunne tage imod en ordre uden at stille for mange spørgsmålstejn ved hensigt, resulterede den manglende refleksion fra soldaternes side ofte i, at projektlederen blev i tvivl om, hvorvidt soldaterne overhovedet forstod eller læste hans mailskriverier, hvor de manglende svar og reaktioner ofte var i flertal.

Det har således været en stor udfordring at få opbygget en gradvis forståelse af, at projektets indhold og succes afhang af mødet mellem projektlederens forslag og soldaternes ønsker, og soldaternes manglende input til projektarbejdet resulterede derfor i en række nye erfaringer, hvor soldaterne blev bedt om at sætte sig selv i centrum for deres eget liv og sætte ord på deres egne tanker.

På et mere overordnet plan omhandler dette også evnen til at kunne begå sig blandt andre mennesker i samfundet uden at opfatte sig selv - og blive opfattet - som anderledes. I praksis omhandler det at forstå det sociale spil og normerne for menneskers kommunikation, hvad enten dette er på mail, i telefonen eller ansigt til ansigt. Projektlederen perspektiverer i denne sammenhæng:

“Jeg var godt klar over, hvordan størstedelen af soldaterne arbejder. De er vant til at parere ordre og ikke i så høj grad til at stille spørgsmål ved den ordre, som de modtager. De er nu via projektdeltagelsen bedre til at håndtere det at være en del af et normalt fungerende samfund, hvor man kommunikerer anderledes med hinanden i forhold til det, som de har været vant til. Soldaterne lærer at tale et ordentligt sprog, og at skulle begå sig i den virkelige verden”. (Interview med projektleder Rune Oland Larsen).

Et andet af de centrale omdrejningspunkter i DIF Soldaterprojekt har været at få soldaterne til i højere grad at reflektere over og acceptere deres liv som handicappede. Et pludseligt opstået handicap medfører en lang række tanker om livet og dets mening, og som udgangspunkt betragtes et fysisk handicap oftest med begrænsningens fokus på hvad, der nu ikke længere er muligt. Nu hvor projektdeltagerens identitet som udsendt og professionel soldat med et blev grundlæggende udfordret som følge af det fysiske handicap, er det heller ikke altid givet, at identiteten som professionel soldat kan opretholdes på længere sigt:

“De fleste af dem har jo ikke prøvet andet end at være hjemmeboende før de blev udsendt som soldater. Så kommer de hjem med et fysisk handicap og skal herfra til at lære at leve alene for første gang i deres liv. Det er jo et helt andet liv, end

det de har været vant til som soldat. Projektet handler dermed også i høj grad om at give dem en generel uddannelse i en ny og anden tilgang til deres liv". (Interview med projektleder Rune Oland Larsen).

I denne søgen mod en ny identitet har DIF Soldaterprojekt helt tydeligt ønsket at få skabt en ny rød tråd i soldaternes liv, hvilket helt konkret er sket gennem de erfaringer, som idrætsdeltagelsen har resulteret i. Om dette udtaler projektlederen:

"Idrætten betyder meget konkret, at deltagerne bliver stillet over for nogle udfordringer. Idrætten sætter nogle nye mål op for dem og via de aktiviteter, de bliver stillet over for, får de en anden selvindsigt om egne grænser og egne styrker og, hvad de faktisk er i stand til på trods af deres handicap. De har fået øjnene op for, at næsten alt kan lade sig gøre, hvis blot man griber tingene an på en ny måde". (Interview med projektleder Rune Oland Larsen).

Soldaterne har således via idrætsdeltagelsen fået mulighed for at etablere en ny forståelse af deres livs mening, netop fordi idræt er et godt redskab til at udfordre menneskers normale facader. Idrætten gør det muligt at finde nye sider af sig selv og sin personlighed og den fokuserer implicit på at søge den fysiske grænsebrydning frem for de fysiske begrænsninger.

Dertil har idrætsdeltagelsen også rummet et oplagt samtaleemne, hvor deltagerne har reflekteret over deres subjektive og fælles oplevelser, som de alle har været igennem. Idrætten organiserer på denne måde et naturligt samtalerum, der gør det nemmere at tale om forhold, der ellers er svære at tage hul på uden konkret anledning. Om disse forhold udtaler projektlederen:

"Idrætten har spillet en helt central rolle, fordi evnen til at tale sammen bliver langt bedre, efter at man har haft en fælles idrætsoplevelse. Hvis man har været helt derude, hvor man møder sine grænser eller helt deroppe, hvor pulsen banker af sted, så er der pludselig hul igennem til soldaterne, og man kan derfor tale naturligt om forhold og ting, som ellers ville tage lang tid at komme ind til".

Idrætten afslører blandt andet nye sider af både dig selv og de andres personligheder, som ofte ikke kommer til syne i dagligdagen. Det betyder, at deltagerne både under og efter idrætsoplevelser har haft mulighed og behov for at tale mere frit om deres oplevelser, for på denne måde at skabe nye meninger og sammenhænge i deres liv og i deres oplevelser af både sig selv og hinanden. Idrætten har på denne måde både været et mål i sig selv for projektet, mens det samtidig har været et af de vigtigste midler til at realisere den uofficielle hensigt om at få soldaterne til at etablere mere refleksive tilgange og forståelser af deres liv.

Mange af de projektaktive soldater giver også udtryk for, at de via idrætten har mødt ligesindede og, at dette møde har resulteret i nye perspektiver på deres liv. De har på denne måde præget hinanden indbyrdes og især på CFI-træningen, har der været en gruppe, som i dag læser en HF-uddannelse sammen. Andre har fundet ud af, at de gerne vil være fysioterapeuter eller bandagister, hvilket virker som en naturlig vej at gå efter deres egne erfaringer med fysiske handicaps. På den måde har projektet også omhandlet evnen til at se positivt på de muligheder, som den fysiske skade har givet dem.

Afslutningsvis må man også se i øjnene, at DIF Soldaterprojekt på en positiv måde har medvirket til at etablere en ny og attraktiv mulighed for at komme tilbage til livet igen efter en soldats hjemsendelse med et fysisk handicap. Når fysioterapeuten på Rigshospitalet har modtaget en hjemkommen skadet soldat, kontakter han DIF Soldaterprojekt, så snart det vurderes, at det ville være et godt tidspunkt for projektlederen at tage en indledende snak med den konkrete soldat.

På denne måde har DIF Soldaterprojekt udviklet sig til en ikke uvæsentlig del af et mere struktureret rehabiliteringsforløb, hvor håndteringen af de hjemkomne fysisk handicappede soldater er sat i mere strukturerede rammer. Det er lykkedes at opbygge en god dialog og et velfungerende samarbejde med en række andre centrale samarbejdspartner, som alle bidrager på hver deres måde til at støtte op om de soldater, der har betalt en høj pris for deres udsendelse. DIF Soldaterprojekt bidrager derfor ved, at alle hjemkomne i dag får tilbudt muligheden for at blive sluset ind og deltage i projektet, så snart de er klar til at se fremad igen.

Erfaringerne fra dette udviklingsprojekt stiller afslutningsvis en række åbne spørgsmål om, hvad idrættens aktiviteter ellers kan bruges til. Kan idrætten noget særligt i forhold til udsatte målgrupper? Og når idrætten, som tilfældet med DIF soldaterprojekt, ikke længere bare er for sjov og bliver til idræt for alvor, hvori ligger så potentialerne for at udbrede denne evalueringer erfaringer til andre målgrupper, der ligesom soldaterne har brug for at være sammen med nogle, som kender deres livssituation?

I denne sammenhæng ligger der nogle udforskede potentialer for at få mennesker til at mødes via idrætsaktiviteter og via disse få åbnet op for livets udfordringer på tværs af de individuelle udfordringer og problemer. På denne måde kan idrætten være sideleverandør af en mening med livet, fordi den muliggør det uspolerede møde med andre mennesker i samme båd som dig.

**DIF
SOLDATERPROJEKT
HAR MEDVIRKET TIL
AT ETABLERE EN NY
OG ATTRAKTIV
MULIGHED FOR AT
KOMME TILBAGE TIL
LIVET IGEN EFTER
HJEMSENDELSE**

Spanien 2011.

Niels Brinth deltog på sportscampen i 2011 i december på den spanske ø Playitas. I stedet for som alle andre at køre i bil hjem, valgte Niels en aften at tage kørestolen, selvom det var tale om adskillige kilometers kørsel over stærkt kuperet terræn.

Foto: Brian Mouridsen

LITTERATURLISTE

Andersen, V. N. (2006). Brugerorienteret evaluering. In P. Dahler-Larsen (Ed.), *Selvevalueringens hvide sejl* (pp. 129-167). Syddansk Universitetsforlag.

Dahler-Larsen, P. (2006). Selvevalueringens vanskelige sejlads: Perspektiver fremover. In *Selvevalueringens hvide sejl* (3. udgave ed., pp. 201-213). Syddansk Universitetsforlag.

Dansk Militært Idrætsforbund, Dansk Handicap Idræts-Forbund, and Danmarks Idrætsforbund (2011). Projektbeskrivelse for 'Idræt for soldater med fysiske skader'. from <http://www.dhif.dk/document/default.asp?documentID=452&id=1022>

DIF Sekretariat (7-12-2010). Beslutningsreferat fra bestyrelsesmøde i DIF. dif.dk from http://www.dif.dk/OM_DIF_OG_FORBUNDENE/organisation/dagsordener_og_referater/~ /media/Baseline_site/Filer/PDF-filer/Om_DIF_og_forbundene/B-dagsorden%2009-2010.ashx

Laub, T. B. (2013). *Danskernes motions- og sportsvaner 2011 - Grundrapport*. København: Idrættens Analyseinstitut.

Styregruppen, D. S. (11-3-2013). Beslutningsreferat fra styregruppemøde. Ref Type: Unenacted Bill/Resolution